

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра початкової освіти

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри

(підпис) (прізвище, ініціали)
« ____ » _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____

« ____ » _____ 2023р.

YOUTUBE ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ УСНОГО МОВЛЕННЯ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Кваліфікаційна робота
студентки групи ЗПОМ-22
спеціальності 013 Початкова освіта
Борейчук Тетяни Володимирівни

Керівник
канд. пед. наук, доцент,
зав. кафедри початкової освіти
Павлик Олена Анатоліївна

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, **Борейчук Тетяна Володимирівна**, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Борейчук Т.В. _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УСНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ YOUTUBE.....	7
1.1.Поняття, складові та функції усного мовлення	7
1.2. Методичні аспекти розвитку усного мовлення молодших школярів.....	11
1.3.YouTube як платформа для розвитку усного мовлення	20
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З РОЗВИТКУ УСНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ YOUTUBE	29
2.1 Стан досліджуваної проблеми у практиці шкільного навчання.....	29
2.2 Експериментальна робота з розвитку усного мовлення учнів 3 класу засобом YouTube	30
2.3. Результати дослідно-експериментальної роботи.....	46
Висновки до розділу 2.....	54
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	60
ДОДАТКИ	61

ВСТУП

Актуальність дослідження пов'язана з важливістю завдань Нової української школи, які значно підвищують роль комунікації та зосереджують увагу на формуванні важливих комунікативних компетенцій, а також мовної готовності дітей молодшого шкільного віку до систематичного навчання.

Однією з найважливіших і найактуальніших проблем у сучасній методиці навчання української мови в початковій школі є проблема мовленнєвого розвитку дітей молодшого шкільного віку. Зрозуміло, що одним із головних завдань у навчанні рідної мови є формування і розвиток правильного, виразного і доречного мовлення дітей.

За допомогою рідної мови діти починають пізнавати навколишній світ, входять у людське суспільство, долучаються до національної та світової культур. Рідна мова, як форма існування і вираження етнічної та особистісної ідентичності, є засобом самопізнання, саморозвитку і самовираження, формування нового типу особистості і соціальних відносин у полікультурному світі.

Виклики, що стоять перед суспільством сьогодні, вимагають не лише прийняття та адаптації до ситуації, що склалася, але й пошуку нових ефективних рішень, моделей поведінки та методів навчання. Зміни активно відбуваються в усіх сферах життя, і освітній процес не є винятком.

Із кожним роком використання в освітньому процесі нових технічних засобів зростає. На сучасному етапі розвитку освіти створено цифрові освітні матеріали та програми для молодших школярів. Такі засоби мають універсальні дидактичні можливості: вони дають змогу навчати дітей мови і розвивати мовлення в діалоговому режимі з урахуванням їхніх індивідуальних і вікових можливостей та потреб. Сучасним засобом втілення таких функцій є відео або у цьому контексті «відеоконтент». Цим терміном уже нікого не здивуєш, адже він став частиною щоденного життя. Щоб переглянути улюблене відео, пройти онлайн-курс або ж навіть поділитись власним матеріалом, ми вдаємось до використання різноманітних відео онлайн-платформ, найпопулярнішою з яких є

YouTube. Ця платформа, на нашу думку, має широкі можливості для розвитку усного мовлення молодших школярів.

Проблемі розвитку усного мовлення як одного із видів мовленнєвої діяльності значну увагу приділено у працях В. Бадер [1], Л. Варзацької [11], М. Вашуленка [14], О.Вашуленко [18], К.Пономарьової [59] та ін.

У сучасній, вітчизняній та зарубіжній лінгвістичній літературі лінгвостилістичним особливостям платформи YouTube присвячено дуже мало наукових розвідок. Вивченню лінгвістичних особливостей онлайн-матеріалів також присвячено небагато праць, у яких такі науковці, як А. Кравець, М. Балюк, О. Гаврилюк, пояснюють взаємодію сучасного світу та нових форм комунікації крізь призму онлайн-контенту [39, с. 105-107]. Такі науковці, як Є. Холод, Ю. Плетенецька, І. Денчик та Л. Доброводова науково обґрунтовують характеристики відеоматеріалів з лінгвістичної точки зору [40, с. 20-22]; А. Нойберт, Ю. Апресян, Р. Делевська та Н. Шарманова представляють дослідження прагматичних кліше у вивченні прагматики [79].

Що стосується використання YouTube платформи для розвитку усного мовлення молодших школярів, то це питання не достатньо вивчене та потребує методичних досліджень.

Мета роботи теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність системи роботи з розвитку усного мовлення молодших школярів засобом Youtube.

Визначена мета дослідження зумовила такі **завдання**:

1. Охарактеризувати ключові поняття, складові та функції усного мовлення.
2. Розглянути методичні аспекти розвитку усного мовлення молодших школярів.
3. Схарактеризувати YouTube як платформу для розвитку усного мовлення.
4. Розробити й апробувати систему роботи з розвитку усного мовлення учнів 3 класу засобом YouTube.

Об'єкт дослідження: процес розвитку усного мовлення молодших школярів.

Предмет дослідження: YouTube платформа як засіб розвитку усного мовлення учнів 3 класу.

Гіпотеза дослідження: використання YouTube платформи в освітньому процесі для розвитку усного мовлення молодших школярів буде ефективним за умови:

- 1) урахування особливостей усного мовлення;
- 2) вибору відповідного до освітньої мети контенту;
- 3) поетапного впровадження розробленої системи роботи з розвитку усного мовлення учнів 3 класу засобом YouTube.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань використано комплекс теоретичних (систематизація наукових джерел, узагальнення даних та теоретичний аналіз питання) та емпіричних методів (анкетування, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний)).

Практичне значення: узагальнені матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані вчителями початкової школи на уроках української мови в 3 класі.

База дослідження. Експериментально-дослідну роботу проведено на базі Криворізької гімназії №27 Криворізької міської ради.

Структура роботи зумовлена логікою дослідження і складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаної літератури, додатків. Основний зміст роботи викладено на 60 сторінках. Загальний обсяг роботи 89 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УСНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ YOUTUBE

1.1. Поняття, складові та функції усного мовлення

Усне мовлення відіграє важливу роль в існуванні будь-якого людського колективу чи трудової діяльності, адже завдяки йому відбувається обмін інформацією. Із запису одиниць усного мовлення починається писемна форма мови, яка завжди відображає культурне надбання людини. Для опанування усного мовлення не достатнього знати тільки слова, потрібно визначати на слух, чи доцільні вони у певній комунікативній ситуації, та розуміти додаткові засоби висловлювання, що включають міміку, жести та інтонацію [3, с. 28].

Усне мовлення - це процес використання мови для комунікації, передачі і отримання інформації шляхом вживання слів, фраз і речень усним способом. Це один із основних способів спілкування між людьми [8, с. 17].

На думку В.І. Бадер, складові усного мовлення - це основні елементи, що входять до процесу мовленнєвої діяльності людини. Вони включають такі компоненти (див. рис.1.1) [1,с.68].:

Рис.1.1. Складові усного мовлення

Ці складові взаємодіють між собою, щоб створити інформативне та зрозуміле усне мовлення.

Розвиток усного мовлення, за словами Г.Ткачук, передбачає цілеспрямовану роботу над всіма його аспектами, такими, як вміння чітко і правильно вимовляти звуки, розширення словникового запасу, навички складання граматично правильних речень і встановлення зв'язків між ними [66, с. 13].

На думку О.В.Петрик, мовлення є процесом творення і сприймання висловлювання, воно являє собою вид специфічної людської діяльності, яка забезпечує спілкування [52, с. 8].

Отже, усне мовлення — це процес говоріння, який сприймається органами слуху і має багатогранну структурну та комунікативну специфіку, з його допомогою відбувається спілкування і обмін думками між людьми.

Слід зазначити, що будь-який вид мовлення, зокрема усне мовлення, має своє призначення, тобто виконує певні функції. Головним змістом мовлення є процес комунікації, який реалізується за допомогою функцій повідомлення думки і впливу (дії) на себе і на інших людей.

Основними функціями усного мовлення, які варто розвивати у дитини, представлено на схемі (див.рис.1.2) [54].

Для розвитку цих функцій у дитини доцільно використовувати такі методи і прийоми: рольові ігри, які стимулюють комунікативну, емоційно-експресивну і формативну функції мовлення; вправи на розширення словникового запасу і розвиток інформативної функції, опис предметів, розповідь про події чи історії, вправи на вимову, інтонацію і ритм мовлення для розвитку формативної функції; читання та обговорення книг, які розвивають усі аспекти мовлення і стимулюють інтерес до мови; спілкування з дорослими і ровесниками, що сприяє використанню і практиці мовленнєвих навичок у реальних ситуаціях [54, с.7].

Варто пам'ятати, що розвиток мовлення у дитини є поступовим процесом, і він потребує часу, практики і постійного спілкування.

Рис. 1.2. Функції усного мовлення

Найважливіші форми і жанри усного мовлення, на думку Т.Губанової, – діалог, дискусія, диспут, монолог, розповідь, переказування, звіт, доповідь, полілог, бесіда, суперечка [24, с.15].

Особливості усного мовлення полягають в урахуванні таких складових: наявність адресата, включеність елементів контексту і ситуації в спілкування, тенденція експресивності, емоційність, непередбачуваність, спонтанність [54, с.8].

Усне мовлення може відбуватися у формі монолога або діалога. Монологічне мовлення – це мовлення для самого себе або для слухачів, що характеризується граматичною розгорнутістю і складністю, завершеністю думки, логікою, послідовністю [22, с. 105].

Монологічне мовлення має більшу композиційну складність, вимагає завершеності думки, більш суворого дотримання граматичних правил, логіки і послідовності при викладі. Кінцевою метою монологічного висловлювання є потреба вплинути на слухачів, переконати їх у чомусь [16, с. 53].

Монологічне мовлення є більш складним у порівнянні з діалогічним, воно розвивається пізніше. Формування в учнів монологічного мовлення на уроках

представляє спеціальну задачу, яку педагогам доводиться вирішувати протягом усіх років навчання [16, с.56].

Діалогічне мовлення за Л. Левіною — це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Тому в межах мовленнєвого акту кожен з учасників по черзі виступає як слухач, так і мовець [36, с. 6].

Поняття діалогу має низку визначень, серед яких виділяють широке філософське трактування діалогу як взаємопроникнення смислів, властивих людині й відтворюваних культурою в різних формах [22, с. 154].

Найбільш привабливими в навчальному процесі є діалоги динамічного типу, тому що являють собою зразки живого спілкування в фіксованому вигляді і надають багатий матеріал, який ілюструє способи вираження різноманітних комунікативних намірів [3, с. 162].

О.В.Петрик розуміє усне мовлення як здатність виражати свої думки, ідеї, почуття та інформацію за допомогою словесного виразу в усній формі [52, с.164]. Основними ознаками усного мовлення, на думку науковців, є:

Артикуляція: Це спосіб вимови звуків та слів. Якщо артикуляція правильна, мовлення є зрозумілим, виразним. Наприклад, вимова всіх звуків та слів без використання надмірних чи непотрібних артикуляційних рухів.

Правильність: Усне мовлення повинно відповідати мовним нормам, зокрема лексичним та граматичним. Неправильна граматики може призвести до непорозумінь.

Логічність: Усне мовлення повинно бути логічним та послідовним. Ідеї та думки повинні бути чітко виражені і пов'язані між собою.

Доцільність: Мовець повинен використовувати доцільну лексику та вирази для вираження своїх думок та почуттів відповідно до ситуації спілкування.

Підтримання уваги: Усне мовлення має бути цікавим та захоплюючим, щоб утримати увагу слухачів.

Темп мовлення: Темп мовлення повинен бути адаптованим до аудиторії та контексту. Занадто швидке або повільне мовлення може ускладнити сприйняття.

Інтонація: Інтонація виражає емоційний стан мовця та може підкреслювати важливі моменти в мовленні.

Активне слухання: Мовець повинен бути уважним до реакції своїх слухачів і взаємодіяти з ними відповідно до їх реакцій та запитань.

Адаптація до аудиторії: Усне мовлення може змінюватися залежно від того, з ким відбувається спілкування. Тому слід використовувати специфічну лексику та стиль мовлення відповідно до аудиторії.

Гучність і чіткість: Мовець повинен говорити достатньо голосно та чітко, щоб його було чути та зрозуміло.

Виразність: Усне мовлення має бути виразним та живим, що допомагає підкреслити важливі моменти або надати емоційне забарвлення.

Зв'язність: Мовець повинен забезпечити логічний та послідовний зв'язок між різними частинами свого мовлення [52, с. 170].

Усне мовлення - важлива навичка, яка використовується в повсякденному спілкуванні, навчанні та професійній діяльності. Вона може розвиватися і покращуватися з часом та практикою.

Отже, усне мовлення - це процес використання мови для комунікації, передачі і отримання інформації шляхом вживання слів, фраз і речень усним способом. Це один з основних способів спілкування між людьми. важливе місце на уроках розвитку мовлення має займати робота над формуванням умінь будувати діалог.

1.2. Методичні аспекти розвитку усного мовлення молодших школярів

Розвиток усного мовлення є провідним принципом навчання рідної мови в початкових класах. Він охоплює всі сторони мовленнєвої діяльності учнів. Правильна вимова, чіткість і виразність мовлення, багатий словниковий запас, правильне і точне вживання слів, словосполучень і зв'язного мовлення, повинні бути основою кожного уроку [1, с.85].

Щоб практично володіти мовою, мало знати лексику, правила вимови, читання і граматики. Потрібно ще вміти вимовляти і вживати слова, змінювати слова і з'єднувати їх в реченні, дізнаватися лексичні одиниці і розуміти сенс речень, тобто потрібно вміти спілкуватися рідною мовою. Успішне здійснення будь-якої діяльності, в тому числі і мовленнєвої, залежить від сформованості відповідних навичок і умінь.

Важливою умовою розвитку навичок усного мовлення є організація систематичного сприймання школярами мови на слух. При відтворенні уривків з художніх текстів, діалогів напам'ять, усне мовлення не є розмовним, для його розвитку учні повинні самі намагатися скласти діалоги у їхньому природному спілкуванні на відповідну тематику з використанням вже засвоєних ними лексичних й граматичних засобів [24, с. 15].

Під час навчання усного мовлення учні опановують уміння логічно і послідовно висловлюватися у зв'язку з ситуацією спілкування, а також у зв'язку з побаченим, почутим, прочитаним, використовуючи при цьому елементи опису, розповіді і міркування, аргументовано висловлюючи своє ставлення до предмета висловлювання [69, с.160].

Робота з розвитку усного мовлення дітей передбачає такі напрямки:

Рис.1.3. Напрямки розвитку усного мовлення

Такі напрями роботи з розвитку мовлення становлять основу для формування у молодших школярів усного мовлення.

К. Пономарьова вважає, що основними завданнями уроків розвитку мовлення в початковій школі є:

- збагачення мовлення школярів виражальними засобами мови: порівняннями, епітетами, метафорами (без уживання термінів);
- формування умінь використовувати виражальні засоби у власному усному й писемному мовленні;
- удосконалення діалогічного мовлення школярів;
- розвиток умінь будувати усні розповіді, описи, міркування за малюнком і запитаннями, серією малюнків, даним початком, опорними словами [64, с. 3].

Складовою проблеми розвитку усного мовлення молодших школярів виступає робота над словом, оскільки розвиток мовлення включає в себе роботу:

- над окремими словами;
- над словосполученнями і реченнями;
- над зв'язним мовленням [3,с.29]

Збагачення словникового запасу не повинно відбуватися учнями молодших класів стихійно. Одним із найважливіших завдань мовленнєвого розвитку молодших школярів є керування процесом збагачення словникового запасу дітей, організація словникової роботи, зрештою, активізація словникового запасу учнів [18, с.11].

На думку О.В. Чупріни, найважливішим засобом впливу на дитину, активізації її емоцій, душі, думок і переживань є краса і велич, сила і виразність рідної мови [71, с.17]. Тому вчителі повинні приділяти особливу увагу розвитку усного мовлення. Для цього необхідно постійно розширювати життєвий досвід учнів: вчити їх спостерігати, уявляти, творчо мислити і відчувати, оцінювати й узагальнювати, а потім мовою виражати все, що вони бачать,чують і переживають.

Методами збагачення словникового запасу є саме середовище, навчальний процес, ілюстративні та наочні матеріали, а також технічні прийоми, які вчитель

використовує в бесідах з учнями.

У процесі читання словниковий запас молодших школярів активно поповнюється прикметниками та дієсловами, самі речення стають повнішими, емоційнішими та живішими. Важливо збагачувати словниковий запас дитини не тільки кількісно, а й якісно [7, с. 65 - 68].

Важливу роль у збагаченні словникового запасу дітей відіграє мовлення вчителя. Оскільки воно завжди слугує зразком для учнів, то має бути не лише правильно структурованим, але й багатим на лексику, змістовним і різноманітним. Таким чином, мовлення вчителя є важливим джерелом збагачення словникового запасу молодших школярів.

Важливою частиною уроків читання є практика збагачення та уточнення словникового запасу дітей. Для того, щоб учні знали мову і вміли правильно нею користуватися, вони повинні бути зацікавлені в мові, вивчати і аналізувати кожне слово, словосполучення і речення [13, с. 37].

Основою навчання учнів усного мовлення є ціла система різних вправ, які комплексно забезпечують успіх: словникова робота (добір синонімів, пояснення значення слів, підбір речень); логічні вправи; складання речень за власними спостереженнями; перекази; складання описів за малюнками; заучування текстів; словесне образне малювання та інші [13, с.83].

Для розвитку образного усного мовлення необхідно вирішувати такі навчальні завдання.

- розширювати і поглиблювати знання про слова-імена, слова-символи і слова-дії;
- поступово вводити в прекрасний світ мови;
- виховувати самостійність, незалежність і вміння користуватися мовою в мовленнєвій діяльності;
- розвивати дитячу уяву та фантазію;
- розвивати вміння долати труднощі в процесі роботи зі словом, прагнення до вдосконалення мовлення, спостережливність і кмітливність;
- розвивати вміння переносити знання, отримані на уроці, в нові ситуації;

- застосовувати знання, отримані на уроці [29, с. 16].

Вирішуючи ці завдання на уроках розвитку мовлення, вчителі збагачують мовлення учнів кількісно та якісно.

К.Пономарьова у своїх працях вказувала, що важливе місце на уроках розвитку мовлення має займати робота над формуванням умінь будувати діалог. Оскільки діалогічне мовлення передбачає наявність двох чи більше учасників розмови, то в учнів треба виробляти вміння орієнтувати своє висловлювання на співрозмовника, уважно й зацікавлено слухати інших, будувати репліку-відповідь залежно від того, що сказав співрозмовник. Водночас необхідно вдосконалювати технічні характеристики мовлення: регулювати силу голосу й темп мовлення, вчити дітей говорити чітко, дотримуватись відповідної інтонації [64, с.5].

Навчання діалогічного мовлення здійснюється поетапно, від відтворення зразка до самостійної побудови діалогу. З цією метою доцільно використовувати завдання на відтворення, розігрування діалогів з прочитаних казок, оповідань; на доповнення незавершеного діалогу; побудову діалогу за зразком; складання діалогу з опорою на допоміжні матеріали; побудову діалогу за ситуативним малюнком; створення діалогу за описаною ситуацією [36, с. 4]

У процесі розвитку діалогічного мовлення, працюючи над удосконаленням умінь ставити запитання і давати відповіді, доцільно використовувати завдання, спрямовані на засвоєння і застосування формул мовленнєвого етикету, дотримання правил етикетної поведінки, формування культури спілкування [36, с.7].

Л.О. Варзацька, Л.М. Шевченко вважають, що важливою одиницею діалогічного мовлення є діалогічна єдність - поєднання двох або більше взаємопов'язаних реплік. Аби оволодіти цією формою мовлення, потрібно засвоїти різні типи діалогічних єдностей [13].

Спочатку діти опановують лише елементи діалогічних єдностей (запитання й відповіді); навчаються ставити запитання, будувати питальні речення, доповнювати незакінчені діалоги, згодом починають знайомитися з

будовою діалогу. Діалогічні єдності будуються за певними схемами: питання-відповідь; питання - відповідь-питання; повідомлення - питання: повідомлення - повідомлення; спонукання - повідомлення. Оволодіння діалогічною єдністю того чи іншого типу відбувається через групу вправ. У першу чергу молодші школярі знайомляться зі зразком діалогічної єдності, далі вчать будувати діалогічні репліки, й нарешті вправляються у складанні цілого діалогу. У навчанні діалогічного мовлення на уроках української мови «використовуються ситуації спілкування, або мовленнєві ситуації, двох видів: природні (виникають самі); штучні (спеціально створені, або навчально-мовленнєві). Останні повинні стимулювати мотивацію навчання, викликати інтерес до участі в діалозі, бажання якнайкраще виконати завдання. Потрібно забезпечити учням такі зовнішні та внутрішні обставини, за яких вони змушені будуть вжити те чи інше (бажане для вчителя за змістом) висловлювання, ряд висловлювань, що формують діалог» [13, с.128]. Для вправ у діалозі пропонуються ситуаційні завдання, а саме навчання відбувається поетапно.

1) Перший етап – навчання діалогічної єдності (питання-відповідь). Така форма діалогічного спілкування є найтипівішою, використовується як для вирішення пізнавальних, так і соціально-комунікативних задач. З одного боку, комунікативна задача запитання полягає в отриманні нової інформації або уточнення уже наявної. З іншого - саме запитання найчастіше стає ініціативною діалогічною реплікою. Воно є не тільки носієм інформації, але й спонукає до дії, висловлюванню у відповідь. Уміння й бажання дитини ставити запитання свідчить про її активне сприйняття й свідоме засвоєння знань. Аби про щось запитати, діти повинні уміти виокремити головне, усвідомити проблему та вірно її сформулювати [13, с.130].

Отже, навчання умінню відповідати на запитання допомагає розвитку вміння лексико-семантично оформлювати результати розумової діяльності.

Для формування діалогічної форми мовлення Н.Гавриш пропонує використовувати різні види бесіди, ігри. Спочатку потрібно розвинути уміння відповідати на запитання і, власне, задавати питання. Особливу увагу приділяти

формуванню уміння слухати й чути свого співрозмовника, використовуючи для цього різні ігри [22].

2) Другий етап - узагальнення. Тут на перший план виходить уже спілкування учнів один з одним. Для цього створюються різні комунікативні ситуації, ігри для розвитку мовлення. Це спрямовує мислення учнів на «виокремлення основної функціональної ознаки поняття-образу, допомагає сформувати динамічну психолінгвістичну модель «підмет-присудок», розширюється словниковий запас, розвивається граматичний лад, вимова тощо» [22].

3) Третій етап - удосконалення засвоєних навичок. На цьому етапі використовуються діалоги, сюжетно-рольові ігри, діалоги з незнайомими людьми тощо. Сюжетно-рольова гра відповідає потребі дитини втілити у життя власні задуми, висловити свої переживання. У процесі гри вона переходить від реалізації добре засвоєних сюжетів до самостійної побудови нових [13, с.137].

Систематична робота над текстом створює основу для розвитку мовленнєвих умінь учнів, допомагає їм спостерігати, аналізувати й узагальнювати різні лексико-граматичні явища в їх органічному взаємозв'язку.

Учні вчаться створювати зв'язні історії в усній формі з фотографій, ілюстрацій підручників і фільмів. Дана робота спрямована на розвиток у дітей здатності створювати історії на основі зображення або серії зображень, щоб розвинути їхнє вміння говорити монологом і діалогом на початковому рівні. Уміння будувати розповідь за серією малюнків, що стосується розвитку логічної складової у молодших школярів, тобто вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, наявні в реальному житті. Навчання використанню серії малюнків передбачає наступну послідовність: знайти спільних персонажів на малюнках; визначити місце, де відбуваються події, та визначити час подій; назвати дії персонажів; скласти розповідь [13, с.2].

Програми навчання та розвитку сучасних дітей молодшого шкільного віку передбачають використання текстів казок. Основним змістом є аналіз і переказ казок, внесення змін у відомі казки та створення нових [64, 65].

Г.Ткачук услід за В.О. Сухомлинським називає казки чудодійним засобом розвитку усного мовлення дітей. За її словами, казки - це «свіжий вітер, який запалює полум'я дитячих думок і слів» [66, с. 12].

Загальновідомо, що аудіювання, процес сприйняття і розуміння розмовної мови, тісно пов'язаний з навчанням усного мовлення (діалогу і монологу)[73].

Вчителі початкової школи повинні знати механізми аудіювання: 1) сприймати потік звуків і розпізнавати в ньому слова, речення та абзаци; 2) розуміти значення слів, речень та абзаців.

Зазначимо, що сприймання значень є поштовхом для розвитку більш глибоких процесів синтезу – «стискування» змісту, у результаті чого у свідомості учня формуються поняття різного рівня узагальнення, виражені не тільки окремими фразами, а й більшими мовними єдностями, яким у письмовому тексті відповідають абзаци, розділи і завершені повідомлення. У цей спосіб школяр досягає рівня розуміння загального змісту теми, як це спостерігається, наприклад, під час слухання пояснення вчителя. Синтез та аналіз аудіювання вимагає від учнів визначення цікавих, важливих або головних моментів та менш важливих або другорядних моментів. Цей рівень аудіювання називають ще рівнем відбору актуального і неактуального змісту [73, с.156].

Аудіювання мовлення співрозмовника відбувається у процесі діалогу. Висловлювання тут часто є семантично завершеними та орієнтованими на комунікацію, тому учням потрібно швидко реагувати.

Для аудіювання розгорнутого монологічного або діалогічного мовлення інших людей (радіопередачі, подкасти, мовлення актора театру або кіно тощо) властива єдність логічних зв'язків і розгортання теми. Звичайно, ці форми часто поєднуються, переплітаються і переходять одна в одну в різних аспектах життя.

На нашу думку, аудіюванню, як і інших видів мовленнєвої діяльності, треба навчати спеціально, за окремою методикою.

Це пов'язано з тим, що в цьому виді мовленнєвої діяльності навички учнів повинні охоплювати більший мовний матеріал, ніж в усному висловлюванні в межах розмовної теми. Крім того, деякі форми мовлення, наприклад, аудіювання

довгих повідомлень, рідко використовуються на уроках і тому не розвивають відповідних навичок [73, с. 157].

Е.С. Швець зазначає, що при навчанні молодших школярів аудіювання вчителю необхідно планувати і проводити роботу в наступних трьох напрямках [73]:

1. Аудіювання під час пояснення нового матеріалу, де особливо інтенсивно формується звуковий образ нових мовних елементів. У таких завданнях значна увага приділяється не лише розумінню почутого, а й усвідомленому сприйняттю фонетичних та акустичних особливостей цих мовних одиниць.

2. Аудіювання як елемент діалогічного мовлення. Навчання в цій сфері відбувається в міру вдосконалення навичок говоріння та виникнення потреби.

3. Аудіювання як особлива практика. Слухання вчителя або спікера, яке включає як діалоги, так і монологи (розповіді, читання тощо) різних персонажів [73, с. 158].

Процес навчання сам підказує, як вирішити перші два питання, третє вимагає особливої уваги з боку викладача та вміння його організувати. Важливо, що все, що говориться в класі, слухається. З цієї причини функцію підготовчих вправ на аудіювання значною мірою перебирає на себе говоріння, в тому числі спрямоване на розвиток відповідних навичок.

Вчителі повинні знати, що аудіювання ґрунтується на контексті навчання та розмови. Тема - це зміст тексту для аудіювання, а комунікативне завдання - це мета аудіювання. Це вузлові моменти, які визначають комунікацію.

Як і будь-який інший мовленнєвий акт, аудіювання починається з усвідомлення та прийняття його необхідності. Як і говоріння, процес аудіювання вимагає певних умов, таких як достатнє розуміння української мови для передачі змісту. Якщо учні недостатньо підготовлені, їм потрібна допомога в аудіюванні.

Розглянемо докладніше етапи підготовки до аудіювання в початковій школі:

1 етап. Вибір предмета, тобто тексту для аудіювання. За формою тексти можуть бути різними: розмова між двома або більше людьми про цікаві події або

факти, оповідання, прозові фрагменти, казки. Однак, незалежно від формату (діалог чи монолог), всі матеріали для аудіювання, що використовуються на уроках у початковій школі, мають бути цікавими, інформативними та мати чіткий логічний стрижень.

2 етап. Формулювання комунікативного завдання - визначення цілі аудіювання. Воно має бути конкретним і залучати самих учнів до вирішення завдання. У цьому випадку варіанти на кшталт «прослухайте текст і спробуйте зрозуміти його зміст» не є вдалими. Водночас комунікативні завдання повинні бути компактними і лаконічними, що дозволить молодшим школярам утримувати формули в робочій пам'яті і діяти відповідно до них під час прослуховування тексту.

3 етап. Організація допомоги учням під час аудіювання. Після прочитання тексту вчитель складає список слів та словосполучень і презентує його учням з поясненнями. Особлива увага приділяється власним іменам, які записуються на дошці [73, с. 158].

Сприйняття і розуміння мови безпосередньо залежить від низки факторів, які визначаються мовним матеріалом і середовищем прослуховування. З урахуванням їх поступово ускладнюються умови аудіювання, що становить основний зміст спеціальної програми.

Таким чином, для розвитку усного мовлення молодших школярів використовують різноманітні методи збагачення словникового запасу, роботи над текстом, діалогами та монологами, аудіюванням.

1.3.YouTube як платформа для розвитку усного мовлення

Широке використання ІКТ у навчальному процесі, зростання ролі візуального ряду в ознайомленні з інформацією привели до помітної зміни ролі візуалізації, особливо відео, у процесі здобуття освіти. Попит на навчальні відеоматеріали та відеоуроки особливо зріс у періоди карантину та використання

дистанційних технологій у навчальному процесі. На думку І.М.Андреасяна, відеофільми чинять досить сильний емоційний вплив на учнів, впливають на формування індивідуального ставлення до побаченого. Однією з переваг відео, кіно є миттєвість зображення реальної дійсності, особливий спосіб спілкування ведучого з аудиторією (якщо мова йде про телевізійну передачу чи шоу), використання збільшених схем, ненав'язлива подача інформації, кольори і музика, наявність фону. Спостерігаючи за тим, що відбувається на екрані, учень опиняється в умовах, максимально наближених до природи [67, с.42].

Відеонавчальні матеріали привабливі з ряду причин (див.рис.1.4.) [67].

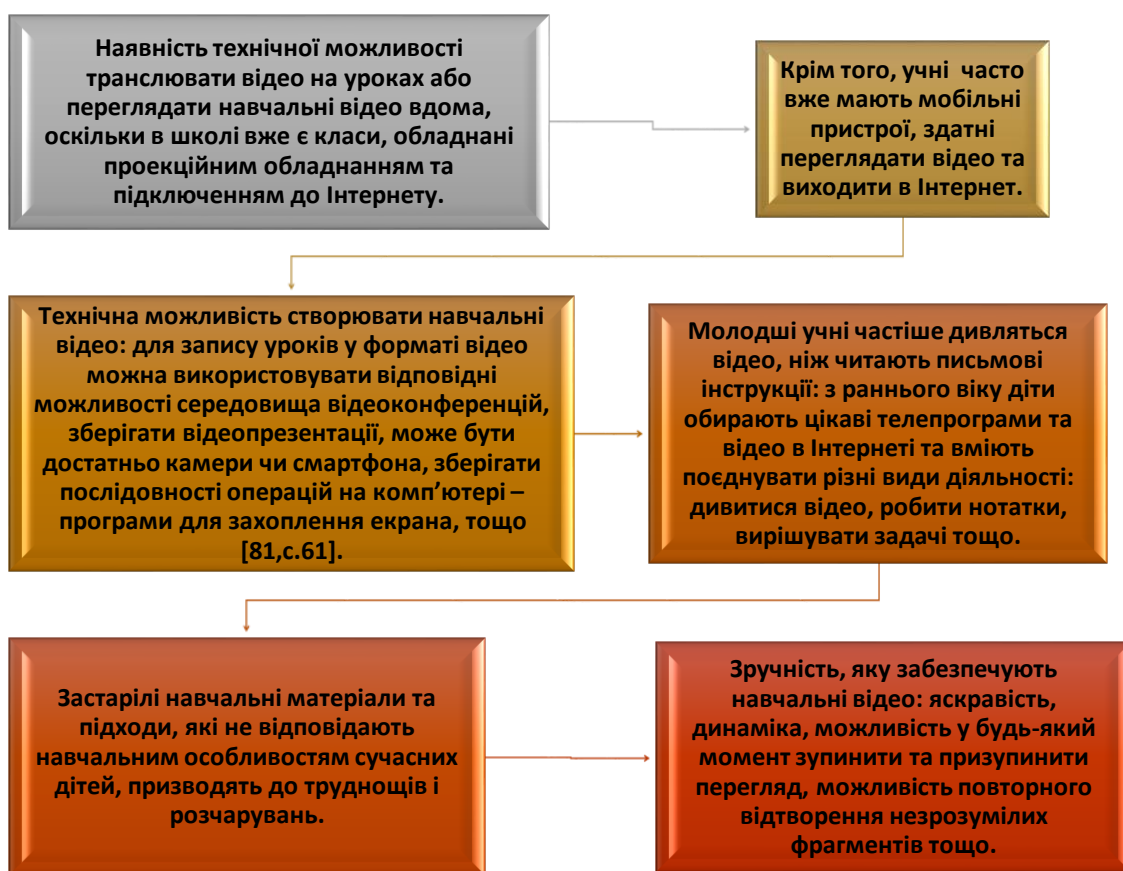

Рис.1.4.Причини привабливості навчальних відеоматеріалів

Згідно з дослідженням, проведеним на замовлення Німецької ради культури та освіти, YouTube все частіше використовують діти молодшого шкільного віку. Вони свідомо шукають контент на YouTube, щоб поглибити свої знання. YouTube відіграє дуже важливу роль для учнів віком від 12 до 19 років, поступаючись лише WattsUp за рівнем використання. Майже половина респондентів використовують Youtube для навчання [74].

Одним із факторів, що приваблює школярів, є широкий вибір пояснювальних відео, які доступно роз'яснюють складний контент, а також відео, які можна відтворювати та тримати на паузі необмежену кількість разів.

Дослідження показали, що учні відвідують YouTube головним чином, щоб повторити та поглибити своє розуміння того, чого вони навчилися в школі [75]. Школярі також використовують соціальну мережу для виконання домашніх завдань, а також для ознайомлення з темами, які їх цікавлять.

На нашу думку, освітнє використання YouTube є привабливим з огляду на такі аспекти: доступний широкий вибір навчальних відео, що дозволяє учням обирати автора, стиль подачі інформації та детальність опису; під час перегляду відео учні можуть отримати допомогу та коментарі від автора та інших глядачів; можливість створення та використання інтерактивних відео (які містять завдання, правильність виконання яких визначає наступний відеоролик для перегляду).

Варто зазначити, що відеоматеріали на YouTube також мають недоліки, такі як наявність реклами, неможливість перевірити достовірність поданої інформації та відтермінований у часі зворотній зв'язок [74].

YouTube може бути дуже ефективним і цікавим засобом розвитку усного мовлення для молодших школярів. Однак важливо забезпечити правильний контент та нагляд з боку батьків та вчителів, щоб зробити досвід перегляду безпечним і навчальним. Наведемо коментарі щодо доцільного використання YouTube задля розвитку усного мовлення молодших школярів.

І.В. Шишка вважає, що освітні відео для дітей на YouTube можуть бути чудовим інструментом для розвитку усного мовлення у молодших школярів. автор зауважує, що для цього важливо забезпечити наступні умови [74]:

Вибір якісних відео: потрібно обрати ті відео, які відповідають віковим характеристикам дитини, вони повинні мати зрозумілий контент та цікаву візуалізацію. Важливо, щоб відео були не тільки пізнавальними, але й веселими та мотиваційними.

Попередній перегляд: потрібно переглядати відео перед тим, як

показувати їх дітям.

Активний перегляд: Під час перегляду відео запитувати у дітей про те, що вони бачать і чують. Заохочувати їх висловлювати свої думки та коментарі стосовно того, що відбувається на екрані.

Обговорення після перегляду: Після завершення відео, проводити обговорення з дітьми. Запитувати про головні ідеї, героїв, події тощо. Це сприятиме розвитку навичок розуміння [74, с. 69].

Рольові ігри: Пропонувати дітям імітувати ситуації з відео, використовуючи рольові ігри. Це сприятиме не лише закріпленню навчального матеріалу, а й розвитку творчості та вимови.

Створення коротких розповідей: Після перегляду відео, пропонувати дітям розповісти коротку історію про те, що вони побачили. Це сприятиме розвитку навичок структурованого мовлення.

Використання відомих тем: Вибирати відео на теми, які діти вже знають або цікавляться ними. Це спонукатиме їх до активного спілкування та висловлювання своїх думок.

Підтримка вимови: Звертати увагу на правильну вимову слів та фраз у відео, можна разом із дітьми повторювати важкі або нові слова, практикуючи правильну вимову.

Творчі завдання: Дати дітям завдання створити власну коротку історію або діалог, використовуючи елементи з відео. Це розвине їх творчість та навички усного висловлювання.

І.В. Шишка наголошує на важливості підтримувати інтерес дітей і створювати позитивне навчальне середовище.

О. В. Чупріна рекомендує використовувати відеоуроки з української мови, які є на YouTube платформі. Вони є чудовим ресурсом для розвитку усного мовлення. Вони дозволяють поєднувати візуальний та аудіовальний способи сприймання інформації, що сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню матеріалу [71]. Автор наголошує, що потрібно дотримуватись наступних умов: обирати потрібно відеоуроки досвідчених

вчителів або навчальних закладів з доброю репутацією. Переконайтеся, що матеріал відповідає рівню навчання та інтересам.

Т. Цепенюк розглядає YouTube платформу для розвитку усного мовлення дітей молодшого шкільного віку, використовуючи при цьому мовленнєві ігри та рольові ігри [68]. Автор надає деякі рекомендації щодо мовленнєвих ігор:

Шоу «Опиши та вгадай»: обрати короткий відеоролик без звуку (наприклад, короткий мультфільм). Попросити дітей дивитися цей ролик та описувати події та героїв, яких вони бачать. Інші діти повинні вгадати, про який відеоролик йдеться за їхніми описами.

«Намалюй і поясни»: потрібно відшукати відео зі сценами або подіями. Попросити дітей описати, що вони бачать, і зробити швидкий малюнок на основі їхнього опису. Потім діти можуть порівняти свої малюнки з відео [68, с.86].

«Тема зараз»: Вибрати короткий фрагмент з відео, де розповідається про якусь конкретну тему (наприклад, дім, сім'я, тварини). Попросити дітей говорити на цю тему якомога довше, використовуючи слова, які вони почули у відео.

Рольові ігри:

«Ведучий новин»: Вибрати короткий відеофрагмент з «новинами». Один з дітей може грати роль ведучого новин, а інші – репортерів, які коментують події. Вони можуть вигадувати додаткові деталі та робити спостереження.

«Ролі героїв»: Вибрати відео з діалогами між персонажами. Попросити дітей відігравати ролі цих персонажів, переповідаючи діалог. Вони можуть навіть вигадати власний діалог для тих же персонажів.

«Вчитель і учень»: Одна дитина може грати роль учителя, а інша – учня. Учитель повинен пояснити учню зміст відео на певну тему. Це вправа допоможе дітям стати активними спостерігачами та комунікаторами.

«Змініть сюжет»: Вибрати короткий відеоролик і попросити дітей змінити сюжет або закінчення історії. Вони можуть залишити головні події, але змінити діалоги чи дії персонажів [68, с.85].

С. Хомич у своїй роботі використовує рольові ігри на основі мультфільмів з платформи YouTube та відзначає даний інструмент як ефективний спосіб

розвивати усне мовлення молодших школярів [67]. Дослідниця описує наступні ігри:

«Перевтілення у героїв»: Обрати короткий відеоролик з популярного мультфільму. Попросити дітей зіграти ролі різних героїв з цього мультфільму та вигадати власну сюжетну лінію, діалоги або навіть закінчення історії [67, с. 42].

«Театралізована зйомка»: Після перегляду мультфільму попросити дітей зіграти сцени з нього. При цьому вони можуть використовувати свої іграшки або малюнки героїв, а також додавати власні діалоги та додаткові події.

«Змініть кінцівку»: Після перегляду мультфільму запропонувати дітям змінити кінцівку історії. Це дасть їм можливість розвивати творчі навички та створювати власні версії завершення.

«Запитання для героїв»: Підготувати запитання, які можна поставити героям мультфільму. Діти можуть вдягнутися у роль журналістів і інтерв'ювати героїв, відповідаючи на ваші запитання.

«Діалоги без звуку»: Переглянути короткий фрагмент мультфільму без звуку. Попросити дітей придумати діалоги для героїв, виходячи з того, що вони бачать на екрані.

«Творче продовження»: Після перегляду мультфільму попросити дітей продовжити історію, додавши нові події, героїв чи пригоди.

«Зміна ролей» Запропонувати дітям помінятися ролями героїв. Наприклад, хлопчик може відігравати роль дівчинки-героїні, а дівчинка – хлопчика-героя.

Дані ігри на основі мультфільмів дозволяють дітям активно спілкуватися, вільно виражати свої думки, вдосконалювати навички розуміння та виразного мовлення, а також розвивати творчість та фантазію. Ці ігри сприяють розвитку навичок виразного мовлення, спонтанності, креативності та розуміння контексту. Вони також допомагають дітям весело та цікаво вивчати мову на платформі YouTube [67, с.44].

О.В.Овчарук [45] стверджує, що спільний перегляд відеоматеріалів з батьками або вчителем є чудовим способом розвивати усне мовлення молодших школярів, сприяючи їхньому розумінню, обговоренню та виразності.

Спільний перегляд відео дозволяє дітям розвивати навички слухання, аналізу, обговорення, а також виразності мовлення. Він також сприяє зміцненню зв'язку між дітьми, батьками та вчителем, а також розширює їхні знання та кругозір [45].

Дуже важливо враховувати інтереси та рівень розвитку дитини під час використання YouTube платформи як засобу розвитку усного мовлення.

У своїй роботі «Розвиток зв'язного мовлення у дітей молодшого шкільного віку з використанням інноваційних технологій» [61], опублікованій на освітньому порталі, вчителька початкових класів В.Приходько обґрунтовує актуальність використання платформи YouTube для розвитку усного мовлення.

Таким чином, дослідники визначають важливість використання платформи YouTube для розвитку усного мовлення. При цьому необхідно враховувати певні аспекти та тенденції використання платформи YouTube для розвитку усного мовлення в шкільній освіті:

- 1) доступ до різноманітних контентів: YouTube пропонує велику кількість відео на різноманітні теми, від навчальних до розважальних. Вчителі можуть обирати відео, що відповідають їхній навчальній програмі та навчальним цілям;
- 2) візуальна та аудіальна підтримка: Відео допомагають учням з візуальним та аудіальним сприйняттям краще зрозуміти та засвоїти матеріал. Різноманітність форматів дозволяє адаптувати навчальний процес до потреб різних типів учнів;
- 3) самостійне навчання та додаткові матеріали: Учні можуть використовувати YouTube, щоб доповнити своє навчання відеоконтентом і вчитися самостійно. Вони можуть досліджувати теми, що їх цікавлять, і глибше вивчати складні поняття;
- 4) мовленнєві практики: Відео можна використовувати як основу для практики говоріння, оскільки учні можуть висловити свою думку, прокоментувати події або розповісти про власний досвід після перегляду відео;

5) критичне мислення: Перегляд відео на YouTube може сприяти розвитку критичного мислення учнів, їхньої здатності аналізувати та оцінювати інформацію, розпізнавати правдивість та об'єктивність джерел інформації [61].

Слід зазначити, що під час використання YouTube в освіті учитель стикатися з проблемами, пов'язаними з управлінням контентом, відсутністю зворотного зв'язку та потенційним доступом до неприйняттого контенту. Тому слід зважати на переваги платформи YouTube для розвитку усного мовлення молодших школярів, але також пам'ятати про виклики та обмеження.

Висновки до розділу 1

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури дозволив зробити певні узагальнення.

Усне мовлення - це процес використання мови для комунікації, передачі і отримання інформації шляхом вживання слів, фраз і речень усним способом. Це один із основних способів спілкування між людьми.

Складові усного мовлення - це основні елементи, що входять до процесу мовленнєвої діяльності людини. Вони включають фонетичний, фонологічний, граматичний, лексичний, прагматичний компоненти.

Основними функціями усного мовлення, які варто розвивати у дитини, є комунікативна (спроможність спілкуватися з іншими людьми, висловлювати свої думки, почування і бажання); інформативна (здатність передавати інформацію про оточуючий світ, описувати предмети, події і явища); регулятивна (вміння використовувати мову для визначення правил і норм поведінки, направлення дій і контролю за ними); емоційно-експресивна (здатність виражати почуття, емоції, настрій, викликати співчуття чи зацікавленість у співрозмовника); мисленнєво-пізнавальна (здатність виражати свої думки, висловлювати гіпотези, аналізувати і розуміти інформацію,

розв'язувати завдання); формативна (здатність контролювати темп і стиль мовлення, вдосконалювати навички використання мови).

Основою для навчання учнів усного мовлення є ціла система різних практик, які забезпечують успіх у цілісному вигляді: словникова практика (добір синонімів, пояснення значення слів, добір речень); логічна практика; складання речень на основі власних спостережень; перефразування; складання описів за фотографіями тощо.

YouTube може бути дуже ефективним і дієвим засобом розвитку усного мовлення для молодших школярів. Однак важливо забезпечити правильний контент та нагляд з боку батьків та вчителів, щоб зробити досвід перегляду безпечним і навчальним.

Освітнє використання YouTube приваблює широким спектром доступних навчальних відео, що дозволяє учням обирати автора, стиль подачі інформації та деталі опису; можливістю отримати допомогу та коментарі від автора та інших глядачів під час перегляду відео; можливістю створювати та використовувати інтерактивні відео.

Існують також певні виклики під використання відеоматеріалів YouTube: наявність реклами, неможливість перевірити достовірність викладеної інформації та відтермінований зворотній зв'язок.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З РОЗВИТКУ УСНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ YOUTUBE

2.1 Стан досліджуваної проблеми у практиці шкільного навчання

На сучасному етапі розвитку початкової мовної освіти в Україні одним із найважливіших завдань лінгводидактики є пошуки вченими, методистами, педагогами-практиками ефективних шляхів оволодіння українською мовою, вільного опанування уміннями і навичками спілкування нею в суспільному житті. Результати цього процесу втілені в чинних нормативно-правових документах – Державному стандарті, типових освітніх програмах, підручниках, методичній літературі, інструктивних матеріалах.

Реформування освіти ґрунтується на компетентнісному підході в навчанні, в основу якого покладено формування в учнів ключових компетентностей. Першою в їх переліку стоїть – «вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно й письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях» [25]. Формування цієї компетентності є пріоритетним завданням мовно-літературної освітньої галузі.

В основу систематизації матеріалів нової редакції Державного стандарту початкової загальної освіти покладено освітню галузь «Мови і література» [25, 2-6]. Ця галузь реалізується з урахуванням вікових особливостей учнів у Типових навчальних планах через навчальні предмети «Українська мова (мова і читання)» [25, 3-4].

Відповідно до типової освітньої програми, розробленої колективом під керівництвом О.Я. Савченко, метою початкового курсу мовно-літературної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької

компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; розвиток емоційно-чуттєвого досвіду, мовленнєво-творчих здібностей [64].

Під час вивчення української мови здійснюється практична підготовки молодших школярів на основі поглиблення та закріплення набутих мовних знань, опанування матеріалом та творче застосування цих знань під час розв'язування завдань, закладених у новій програмі з української мови в початкових класах [25].

Зміст програми відображено в підручниках «Українська мова» для учнів 3 класів різних авторів [8,12, 16,17, 28,30].

Потрібно зазначити, що новий підручник з української мови за ред. М.Вашуленка привабливий у порівнянні з минулими. Підручники для 3 класу за новою навчальною програмою відрізняються більш якісним наповненням змісту та доступним структуруванням за розділами та темами. На сторінках підручників можна побачити реалізацію нових педагогічних технологій, як-от: робота в парі; в групах; колективно; індивідуально; дидактичні ігри; інтерактивні вправи («мікрофон»; «дерево рішень»; «незакінчене речення...» тощо) [17].

Для підтримки вчителів та учнів, які впроваджують змішане та дистанційне навчання, 11 грудня 2020 року в Україні було запущено веб-платформу дистанційного навчання «Всеукраїнська школа онлайн» (ВШО). Усі уроки можна переглянути в будь-який час на платформі YouTube. Уроки побудовані за принципами мікронавчання та включають короткі відео (зазвичай не більше семи хвилин) для зацікавлення учнів матеріалом та залучення їх до навчального процесу, структурований конспект з основними теоретичними питаннями теми, завдання для самостійного опрацювання, схеми, карти, тести для самоперевірки тощо. Зрозуміло, що молодші школярі потребують підтримки дорослих, зокрема вчителів та батьків, для організації та налаштування власного освітнього процесу.

Таким чином, вивчення мови та розвиток мовлення було б неможливим без

звернення до принципів візуалізації. Візуалізація гарантує оптимальне засвоєння навчального матеріалу, є ефективним засобом розвитку пам'яті, основою для розвитку творчої уяви та навичок мислення, а також джерелом знань. Мовна візуалізація охоплює мовну діяльність дорослих і дітей і може використовуватися на всіх без винятку уроках, незалежно від етапу, цілей і завдань. Вона реалізує комунікативну спрямованість уроку і ступінь її використання залежить від щільності спілкування в класі.

З метою аналізу стану проблеми розвитку усного мовлення дітей було заплановано відвідати уроки української мови та провести анкетування вчителів. Було проведено анкетування вчителів початкової школи з метою отримання інформації про використання платформи YouTube та її корисність на уроках для розвитку усного мовлення учнів, а також для дослідження успішності учнів 3 класу.

Спостереження на уроках української мови було спрямоване на вивчення практики навчання української мови учнів початкових класів, особливостей застосування YouTube платформи на уроках, оцінювання рівня мовленнєвих досягнень учнів та визначення чинників, які впливають на ефективність їхнього мовленнєвого розвитку. В *анкетуванні* взяло участь 6 учителів початкових класів Криворізької гімназії №27 Криворізької міської ради.

Результати анкетування щодо застосування YouTube платформи та доцільності її використання на уроках української мови, передусім для розвитку мовлення учнів, свідчать про неоднозначне ставлення вчителів до вивченої проблеми (зразок анкети для вчителів в початкових класів представлено в додатку А).

На запитання «Які засоби навчання Ви використовуєте на уроках української мови?» майже 90% учителів називали дидактичний матеріал, зокрема роздаткові картки з різними завданнями і вправами, розраховані на реалізацію диференційованого підходу до учнів; наочність (таблиці, схеми), технічні засоби (комп'ютер, проектор, мультимедійна дошка).

За результатами анкетування 84 % учителів використовують засоби

YouTube платформи на уроках; 31 % – мають труднощі у процесі підготовки та використання YouTube платформи на уроках української мови. Учителі-практики називають такі причини, як: недостатність теоретичних знань для створення та умов для застосування YouTube платформи і мультимедійної дошки (19 %); значна витрата часу для пошуку матеріалу (відео) (30 %).

Зазначимо, що серед учителів, які використовують YouTube платформу, 38 % виготовляють відео самостійно, а 62% користуються готовими зразками з платформи. Близько 7 % учителів пояснюють відсутність мотивації у використанні YouTube платформи недостатньою матеріальною базою школи, надмірною кількістю учнів у класі.

Пропонуючи відповіді на запитання «На якому з типів уроків, на Вашу думку, найефективніше використовувати відео контент YouTube?», ми встановили рейтинг типів уроків (див. рис. 2.1.) (за основу взято класифікацію уроків за В. Онищуком): урок формування умінь та навичок – 35 %; урок узагальнення і систематизації – 25 %; урок контролю та корекції знань, умінь і навичок – 17 %; комбінований урок – 13 %; урок засвоєння нових знань – 6 %; урок застосування знань, умінь і навичок – 4 %.

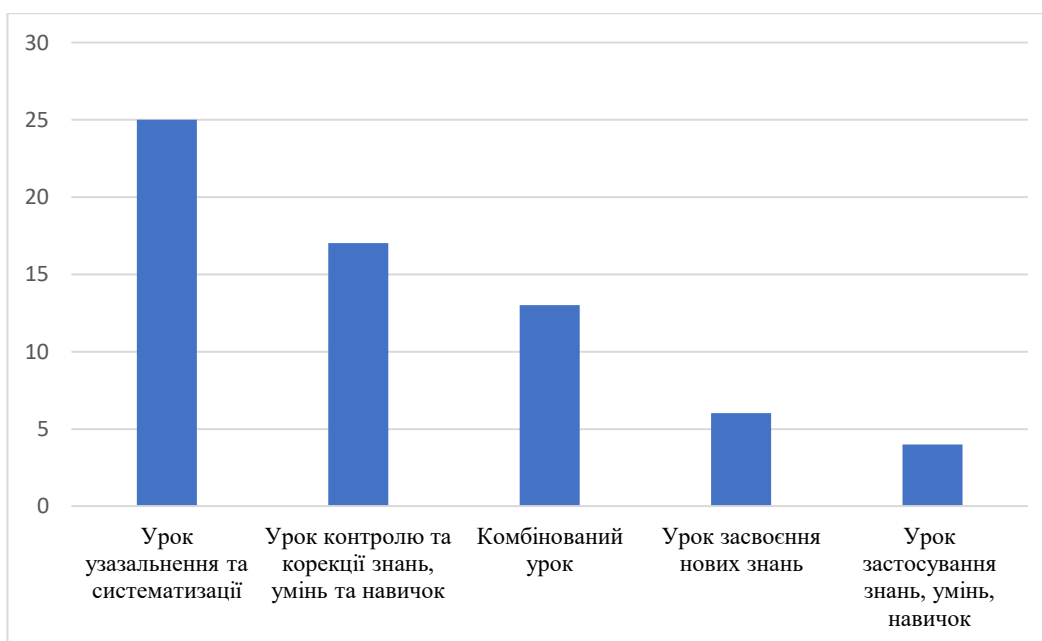

Рис. 2.1 Результати відповіді на запитання «На якому з типів уроків, на Вашу думку, найефективніше використовувати відео контент YouTube?»

З факторів розвитку мовлення вчителі зосереджують увагу на написанні

творів і переказах, усних переказах, розгорнутих відповідях на запитання тощо. Щодо видів вербальних умінь, то більшість респондентів назвали вміння переказувати, складати діалог, монолог. Отже, значна частина педагогів не враховує в системі роботи з розвитку мовлення вміння слухати і розуміти співрозмовника, вміння обирати тип і стиль мовлення відповідно до мети спілкування, вміння удосконалювати своє та чуже мовлення, уміння переконувати, навички та ін. 97% вчителів заявили, що хотіли б отримувати більше інформації про розвиток усного мовлення в учнів початкової школи через платформу YouTube.

За результатами анкетування вчителів початкових класів можна стверджувати, що більшість респондентів мають досвід використання YouTube платформи на уроках української мови переважно для засвоєння мовних знань, робота з розвитку мовлення посідає другорядне місце. Окрім того, значна кількість учителів початкових класів не використовує YouTube платформу, оскільки не володіє методикою застосування її. Виникають труднощі у роботі з комп'ютером, мультимедійною дошкою, або не завжди створені належні умови для проведення уроку з мультимедійною підтримкою. Виникає потреба в реалізації системного цілісного підходу до застосування YouTube платформи, зокрема для розвитку усного мовлення, з дотриманням як дидактичних, так і гігієнічних вимог.

Під час проведення спостереження за практикою навчання української мови в школі виявлено проблеми розвитку усного мовлення учнів, про що свідчить наявність труднощів у послідовному і логічному викладанні думки, у використанні виражальних мовних засобів мови залежно від ситуації та мети висловлювання, уживанні слів у властивому для них значенні, недостатньо багатому словниковому запасі.

2.2 Експериментальна робота з розвитку усного мовлення молодших школярів засобом YouTube

Теоретичний аналіз проблеми розвитку усного мовлення молодших школярів засобами YouTube, представлений у першому розділі, дав змогу розробити систему роботи та визначити критерії і показники оцінювання рівня мовленнєвого розвитку третьокласників.

Метою експерименту було вимірювання рівня розвитку усного мовлення учнів третіх класів 27-ї гімназії Криворізької міської ради та перевірка ефективності впровадження розробленої системи роботи з розвитку усного мовлення учнів третіх класів засобом YouTube.

Для того, щоб досягти цілей експерименту, необхідно було вирішити наступні питання:

1. Проаналізувати досвід використання вчителями платформи YouTube як засобу розвитку усного мовлення учнів початкових класів на уроках української мови.
2. Дослідити рівень мовленнєвого розвитку учнів третього класу початкової школи (констатувальний етап експерименту).
3. З'ясувати валідність експериментальної роботи.
4. Перевірити ефективність експериментальної роботи з використанням платформи YouTube як засобу розвитку усного мовлення учнів третього класу (формульвальний етап експерименту).

Педагогічне дослідження проводилося у 2022-2023 роках поетапно і передбачало використання таких методів: аналіз, проектування, діагностика, експеримент та узагальнення. Зміст кожного етапу програми представлено в таблиці (див.табл.2.1).

Загальну вибірку досліджуваних складали учні третіх класів Криворізької гімназії №27 Криворізької міської ради:

3-А клас – 26 учнів;

3-Б клас – 26 учнів.

Таблиця 2.1

Програма експериментальної роботи

Назва етапу	Мета експериментальної роботи	Зміст експериментальної роботи
Теоретико-аналітичний етап	Дослідження та аналіз методичної, психологічної, педагогічної літератури із проблеми використання YouTube платформи для розвитку усного мовлення молодших школярів	Формулювання мети, об'єкта, предмета, гіпотези та завдань дослідження. Теоретичне обґрунтування, проектування та розроблення концепції, цілей і змісту, системи роботи з розвитку мовлення молодших школярів із використанням засобів YouTube платформи
Констатувальний етап	Розробка рівнів та індикаторів мовленнєвого розвитку дітей молодшого шкільного віку. Визначення рівня мовленнєвого розвитку третьокласників у шкільній педагогічній практиці.	З'ясування напрямів мовленнєвого розвитку дітей молодшого шкільного віку з використанням YouTube. Створення та визначення критеріїв для визначення актуального рівня мовленнєвого розвитку третьокласників на основі відповідних показників. Добір експериментальної та контрольної груп. Розробка експериментальної системи роботи з розвитку усного мовлення учнів 3 класів із застосуванням YouTube. Розроблення системи вправ для дослідно-експериментального навчання молодших школярів.
Формувальний етап	Впровадити експериментальну систему роботи з розвитку мовлення засобами платформи YouTube в освітній процес у третьому класі. Перевірити ефективність упровадження в освітній процес шляхом аналізу та узагальнення результатів формувального етапу дослідження.	Впровадження та реалізація системи роботи з розвитку мовленнєвих умінь учнів 3 класу засобами платформи YouTube на основі відповідної моделі. Визначення та представлення кількісних і якісних результатів під час формувального етапу експерименту.
Контрольний етап	Проаналізувати та узагальнити результати формувального етапу дослідження. Систематизувати та оформити результати експерименту, сформулювати висновки та рекомендації.	Формулювання висновків і рекомендацій, визначення перспектив подальших досліджень

Для з'ясування стану розвитку усного мовлення учнів 3–х класів було проведено констатувальні зрізи шляхом виконання спеціальних контрольних завдань (див.додаток Б), дібраних відповідно до визначених нами критеріїв та показників оцінювання розвитку усного мовлення учнів. За здобутими результатами здійснено кількісно-якісний аналіз навчальних досягнень учнів. Виконання пропонованих завдань зіставлялося з визначеними нами критеріями оцінювання розвитку мовлення учнів: інформаційно-змістовим, поведінково-регулятивним, мовно-структурним, емоційно-ціннісним (див.табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Критерії оцінювання розвитку усного мовлення молодших школярів

Критерії оцінювання	Показники оцінювання
<i>Інформаційно-змістовий</i>	Відбір інформативного та фактичного текстового матеріалу; визначення та розкриття теми та основної думки тексту; демонстрація креативності та оригінальності.
<i>Мовно-структурний</i>	визначати і планувати частини тексту та встановлювати зв'язки між компонентами тексту, послідовний і зв'язний виклад змісту тексту; вміння використовувати мовні засоби та різноманітну лексику
<i>Емоційно-ціннісний</i>	Здатність обирати цілі, планувати роботу, організувати, впроваджувати, модифікувати, контролювати, аналізувати та оцінювати результати. Адаптувати жести, міміку та емоційний вираз обличчя до ситуацій спілкування.
<i>Поведінково-регулятивний</i>	Вміння оцінювати ситуації спілкування, аналізувати свою позицію та варіанти дій, слухати інших, правильно обговорювати питання, висловлювати власну думку та аргументувати свою позицію.

За визначеними критеріями та їхніми показниками представлено рівні розвитку мовлення учнів. Нами обрано загальноприйняту шкалу: початковий, середній, достатній, високий рівні.

Початковий рівень - може говорити лише зв'язні речення. Робить помилки в структурі речень, має обмежений словниковий запас. Будуючи діалог, робить довгі паузи, слухає лише окремі висловлювання співрозмовника, перебиває співрозмовника, не завжди використовує ввічливі слова, говорить неправильно.

Середній рівень- учень будує текст, який характеризується зв'язністю, але збіднений за змістом; у роботі наявні відхилення від авторського тексту (переказ)

або від теми (твір); неповно розкрито головну думку, є недоліки в структурі тексту (відхилення від плану, відсутні зачин або кінцівка); робить помилки у будові речень, зв'язках між ними, володіє базовим лексичним запасом. Учень орієнтується в ситуації спілкування, достатньо швидко включається в діалог, добираючи потрібні слова, окремі репліки співрозмовника залишає без відповіді, не завжди вживає слова ввічливості.

Достатній рівень - учень дуже вправно будує речення, пояснює їхню основну думку та загальний зміст. Включені всі структурні частини тексту, але є неточності у побудові речень та вживанні слів. Може деталізувати текст, добирати відповідні заголовки та розрізнити головну і другорядну інформацію. Впевнено спілкується, швидко вступає в діалог, добирає відповідні слова та використовує правильну граматику, може використовувати правильні граматичні форми та демонструвати відповідну комунікативну культуру.

Високий рівень - змістові речення вміло структуровані відповідно до теми та заголовка; має багатий словниковий запас. Може швидко брати участь у діалозі, демонструвати високу комунікативну культуру, вміння уважно і доброзичливо слухати інших, висловлювати власну думку щодо теми розмови. Обсяг і мова діалогу відповідає критеріям.

Аналіз результатів контрольних завдань констатувального зрізу свідчить про труднощі у виконанні завдань учнів. Під час виконання першого завдання учні відчували труднощі у побудові речень. Значна кількість досліджуваних (53,2%) не змогли правильно використати слова з довідки, відповідно некоректно застосували їх під час складання речень (47%). Це свідчить про середній рівень розвитку мовлення учнів. Оригінальність виявили близько 21% учнів.

Виконання другого завдання (складання діалогу) засвідчують такі недоліки: недостатній словниковий запас, лексичні неточності, порушення логічних зв'язків. Переважає одноманітність реплік (46%). У діалогах трапляються випадки, коли репліки співрозмовника залишаються без відповіді (11%), не вжито слів ввічливості (7%), є порушення мовних норм. Узагальнені

результати констатувального зрізу щодо усного мовлення учнів 3–х класів наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Стан розвитку мовлення учнів третіх класів (за результатами констатувального експерименту)

Критерій оцінювання	Рівень навчальних досягнень	3-А клас (26 учнів)		3-Б клас (26 учнів)		Середнє значення %		Середнє значення %
		13 (учнів) КГ %	13 (учнів) ЕГ %	13 (учнів) КГ %	13 (учнів) ЕГ %	3-А	3-Б	3-х класів
Інформаційно змістовий	Високий	15	8	8	15	11,5	11,5	11,5
	Достатній	31	38,5	31	31	34,5	31	33
	Середній	46	38,5	38,5	46	42,5	42,5	42,5
	Початковий	8	15	22,5	8	11,5	15	13
Мовно структурний	Високий	15	23	15	23	19	19	19
	Достатній	38,5	23	31	31	31	31	31
	Середній	38,5	46	46	38	42	42	42
	Початковий	8	8	8	8	8	8	8
Емоційноціннісний	Високий	8	15	15	8	11,5	11,5	11,5
	Достатній	38,5	31	46	23	35	35	35
	Середній	38,5	46	31	46	42	38,5	40
	Початковий	15	8	8	23	11,5	15	13,5
Поведінково регулятивний	Високий	15	23	15	15	19	15	17
	Достатній	23	15	15	23	19	19	19
	Середній	39	46	46	39	42,5	42,5	42,5
	Початковий	23	16	24	23	19,5	23,5	21,5

Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити такі висновки: статистичні відмінності між учнями є незначними. Відмінності існують, але мовленнєвий розвиток більшості учнів 3 класу знаходиться на середньому рівні

за всіма критеріями. У таблиці 2.4 та на рисунку 2.1 представлено узагальнені дані зрізу констатувального етапу.

Результати констатувальних зрізів дали підстави визначити контрольну групу (КГ) та експериментальну групу (ЕГ) з приблизно однаковим рівнем для проведення формувального етапу дослідження.

Отже, за результатами дослідження стану розвитку мовлення учнів 3–х класів виявлено низку проблем і труднощів: наявність мовленнєвих помилок, недостатній словниковий запас учнів, неточності у послідовності та логічному зв'язку речень у тексті; неоднозначне ставлення вчителів до застосування YouTube платформи; досвід у застосуванні YouTube платформи на уроках української мови, спрямований переважно на засвоєння мовних знань учнів; робота з розвитку мовлення, зокрема орієнтація на комунікативну мету в процесі формування мовленнєвих умінь учнів початкових класів, посідає другорядне місце. Експериментальна система з розвитку усного мовлення з використанням платформи YouTube потребує не лише теоретичного вивчення, а й практичної спрямованості. Важливою є також правильна організація усного мовлення.

Таблиця 2.4

Узагальнені дані контрольних зрізів констатувального етапу

Рівень навчальних досягнень	Середнє значення у 3-х класах за всіма критеріями (%)
Високий	14
Достатній	30
Середній	42
Початковий	14

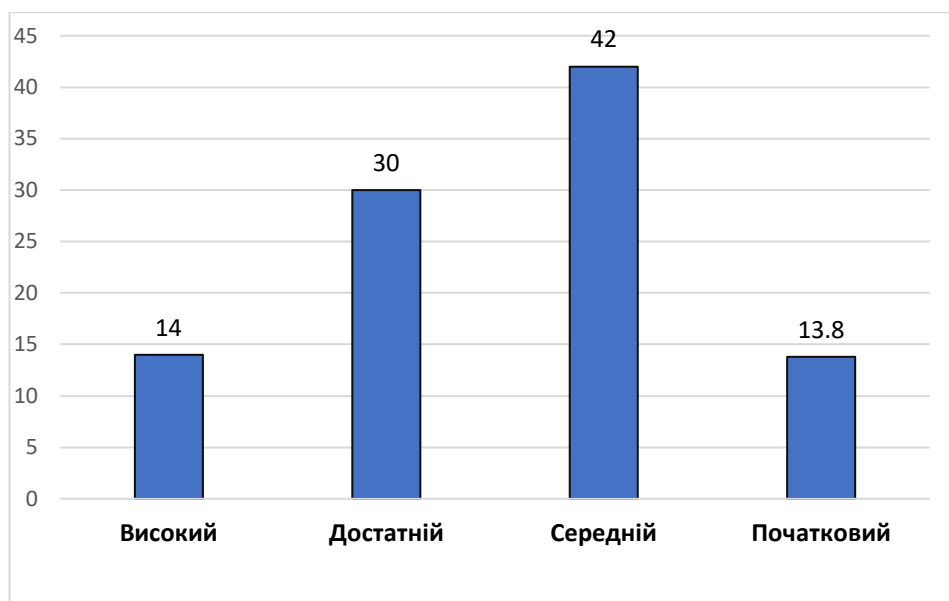

Рис. 2.1. Узагальнені дані контрольних зрізів констатувального етапу

За результатами даних, отриманих під час констатувального етапу дослідження, було розроблено експериментальну систему роботи з розвитку навичок усного мовлення у дітей молодшого шкільного віку з використанням платформи YouTube та мультимедійних засобів.

Експериментальна система роботи розвитку мовленнєвих умінь і навичок з використанням платформи YouTube та мультимедійних засобів реалізує систему вправ, розроблену для учнів третіх класів з розвитку їх усного мовлення на уроках української мови. Запропоновані комплексні завдання складаються з підготовчої, текстової та ситуативної практики з опорою на мультимедійні презентації та відеоконтент з платформи YouTube.

Підготовчі вправи (вправи на слухання) призначені для роботи з реченнями, словосполученнями та словами, а також спрямовані на роботу зі словниковим запасом. Це важлива передумова для розвитку усного мовлення учнів, оскільки воно ґрунтується на словниковому запасі учнів. Підготовчі вправи зосереджені на таких практичних завданнях, як збагачення й активізація словникового запасу, опанування омонімією та полісемією з акцентом на практикування у використанні синонімів та антонімів, побудові словосполучень та речень. Речення використовуються у практичних вправах на аналіз, синтез та

аналіз-синтез з мультимедійною підтримкою, елементи та інструкції до виконання вправ демонструються за допомогою проектора або смарт-дошки.

Нижче наведено приклади підготовчих вправ з мультимедійною підтримкою (повний перелік див. у Додатку D).

1. Гра «Відгадай казку».

Українські казки, зашифровані за допомогою емодзі. На вгадування лише 10 секунд, а потім прозвучить правильна відповідь. Але якщо цього часу замало, можна натиснути на паузу і ще подумати.

Покликання

на

казку:

<https://www.youtube.com/watch?v=7cXNPpLHY84>

2. Вікторина «Відгадай

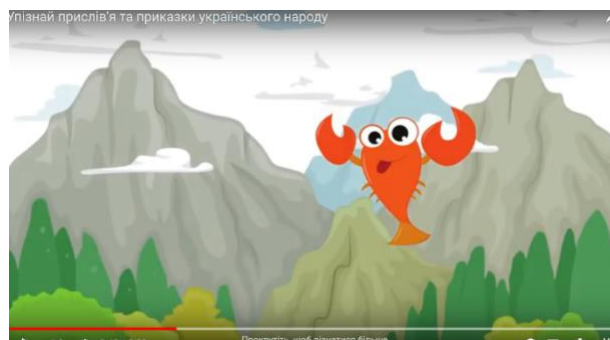
казку за уривком»

Покликання на відео: <https://www.youtube.com/watch?v=YoJZqG7KgBE>

3. *Упізнайте і назвіть прислів'я. Поміркуйте, як ви їх розумієте.*

- Як рак на горі свисне.
- За родинним столом і їжа смачніша.
- Хоч в око стрель.
- Язик до Києва доведе.
- Літо з дощами, а осінь з грибами.

Покликання <https://www.youtube.com/watch?v=VLB1UcsPawg>

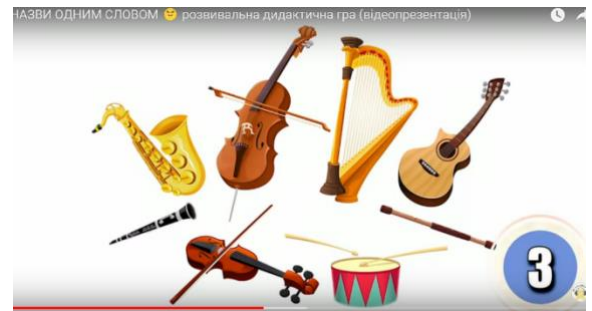
4 Допоможіть школярам розфарбувати у червоний колір позитивні риси характеру людини. Складіть три речення зі словами на вибір.

Безсердечність, байдужість, вдячність,
жорстокість, чутливість, сердечність,
грубість, справедливість, чуйність, доброта,
зневага, повага,
заздрість.

4. Дидактична гра «Назви одним словом»

Покликання на гру:

<https://www.youtube.com/watch?v=YLjqi9UoMSA>

Наступні вправи є текстовими і призначені для розвитку комунікативних навичок через роботу з текстами (див. додаток Д). Вправи зосереджені на аналізі та структуруванні текстів різних типів і стилів мовлення, з акцентом на побудові зв'язних усних текстів на основі почутого, використовуючи ілюстрації (почуте), відео кліпів (фільмів) та власних спостережень. Особлива увага приділяється структурі тексту, чіткості викладу основних думок.

Наведемо приклади:

1. Визначте, це текст чи окремі речення? Поясніть свою думку.

З кожної гілки на калині звисають важкі червоні грона. Сюди прилітають журавлі. Вони відлетіли у вирій. А взимку з'являються поласувати калиною снігурі.

2. Прослухайте текст В. Сухомлинського «Соромно перед Соловейком». Чому Ліді стало соромно?

Придумайте своє закінчення тексту. Використовуючи план (Ліда збрала після себе сміття, щоб не залишати його у лісі. На запитання Олі відповіла, що соромно перед соловейком. Коли всі будуть засмічувати ліс, він перестане бути гарним місцем для відпочинку. Його можуть покинути птахи, зів'януть рослини. Ліс – це рідна хатина соловейка та всіх його мешканців. Соромно засмічувати їхню домівку).

Покликання на

текст: <https://www.youtube.com/watch?v=Qest81mRL9o>

3. Прослухайте два тексти порівняйте. Яка між ними різниця?

Ходить осінь з пензлем.

Отже, прикметники, які є в тексті, називають ознаки предметів, дають можливість краще уявити картини осені.

5. Уважно розгляньте серію відео - малюнків. Дайте відповіді на питання:

- Хто головні герої казки?
- Куди йшли друзі?
- Яка перешкода була на їх шляху?
- Що трапилось із зайчиком?
- Хто витяг з вуханя?
- Як зайчик подякував за порятунок?

• **За малюнками та опорними словами і словосполученнями складіть казку**

Словник

Зачин: зайчик, їжачок, болото.

Основна частина: палиця, уважно перевіряв,

перестрибував з купини на купину, провалився, невдаха,
витаг з трясовини.

Кінцівка: потупив очі, подякував за порятунок.

• ***Доберіть заголовки до казки (Заєць-невдаха. Паличка – виручалочка. Справжній друг)***

Пропоновані текстові завдання спрямовано на формування умінь й навичок роботи з текстом, здобування лінгвокогнітивного досвіду.

Робота над завданнями з візуальною, мультимедійною підтримкою на уроці розвиває навички логічного мислення, формулювання зв'язних думок, розширює словниковий запас, заохочує учнів до творчого мислення і творчих пошуків, забезпечує зміну враження та емоційного впливу текстів, ілюстрацій, картин, відео, фрагментів мультфільмів та відеокліпів. Таким чином, мультимедійний супровід доповнює текст, розширює знання учнів і спонукає до творчого пошуку.

Ситуативна практика передбачає конкретні мовленнєві ситуації і характеризується наявністю мовленнєвих стимулів, які викликають комунікативні реакції учнів і впливають на вибір відповідних мовних одиниць [182, с. 105]. Ситуативна практика є важливим компонентом внутрішньої мотивації до вивчення рідної мови. Комунікативні ситуації, створені на заняттях, спонукають учнів до побудови діалогів та монологів.

Прослухайте уривок із казки. Разом із сусідом по парті відтворіть діалог між Лисицею і Вовком.

Лисиця позбирала рибу, сіла та й їсть.

Зирк — аж вовк панібрат біжить.

— *Здорова була, лисичко-сестричко!*

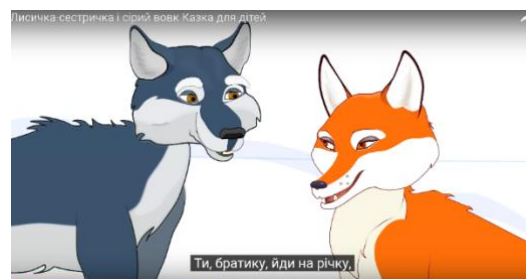
— *Здоров!*

— *А що це ти робиш, лисичко-сестричко?*

— *Рибу їм.*

— *Дай же й мені!*

— *Піди сам собі налови!*

— Та як же я наловлю, коли не вмію? Хоч навчи, як її ловити!

— Піди до ополонки, встроми хвоста у воду і сиди тихенько та й приказуй:

"Ловися, рибко, велика й маленька!" То вона й наловиться.

— Спасибі за науку!

Побіг вовк мерціей на річку та хвіст в ополонку...

Покликання на казку:

<https://www.youtube.com/watch?v=LZi9VXViAkg>

1. Складіть діалог.

Ситуація: захворіла Катруся. До неї телефонує друг Петро.

Мета спілкування: дізнатися про стан здоров'я, лікування Катрусі і повідомити про новини в класі.

Мовне завдання:

1. *Вживайте слова:* почувашся, ліки, довго, читали, відвідали, досліджували.

2. *Правильно звертайтеся один до одного:* Петре, Катрусю, подруго, друже.

3. *Вживайте ввічливі слова.*

Пропоновані ситуативні вправи спрямовані на аналіз структури та особливостей діалогів відповідно до ситуації або комунікативного контексту. Спостерігати, аналізувати та практикувати інтонацію, міміку та жести під час читання (розігрування) діалогів. Під час читання (розігрування) діалогів, формулювання запитань та відповідей до діалогів, редагування та доповнення діалогів. Редагування, доповнення діалогу, перебудова монологу, побудова діалогу на основі сюжету та ситуації.

Створюючи мультимедійні супроводи та використовуючи платформу YouTube, можна реалізувати авторське бачення подачі навчального матеріалу та досягти поставлених цілей; платформа YouTube має широкі можливості для відображення інформації та суттєво відрізняються від традиційної, чинить

безпосередній вплив на мотивацію школярів, швидкість розуміння матеріалу та ефективність навчального процесу в цілому.

Методика розвитку усного мовлення учнів третього класу з використанням платформи YouTube базується на застосуванні апаратних (Інтернет, комп'ютер, проектор, смарт-дошка) та програмних (мультимедійні презентації, мультимедійні публікації) мультимедійних засобів. В її основі лежить система підготовчої, текстової та ситуативної практики.

2.3. Результати дослідного навчання

Констатувальний та формувальний етапи дослідження включали розробку та апробацію експериментальної системи роботи з розвитку умінь усного мовлення третьокласників засобами платформи YouTube. Для того, щоб ефективно провести дослідження, ми дотримувались чіткого алгоритму, послідовно виконували такі завдання:

1. Провели констатувальний етап експерименту з виявлення рівня розвитку усного мовлення у третьокласників за обраними критеріями, рівнями та показниками.
2. Розробили систему вправ та завдань на базі YouTube,
3. Перевірили доцільність застосування системи роботи у процесі розвитку усного мовлення учнів третього класу початкової школи та ефективність експериментальної системи роботи з розвитку мовленнєвих умінь учнів третього класу з використанням YouTube як платформи (контрольний зріз експерименту).

Для виконання завдання основна увага приділялася попередньо визначеним критеріям оцінювання навчальних досягнень учнів: інформація/зміст, мова/структура, емоції/цінності та поведінка/регуляція (див.табл. 2.2). Для підсумкового контролю учням було запропоновано контрольне завдання (див.Додаток В), результати якого порівнювалися з даними

констатувального експерименту та спостереженнями за навчальною діяльністю учнів.

Виконання учнями контрольних завдань оцінювалися за рівневою шкалою за визначеними раніше критеріями. Якісні показники розвитку мовлення учнів представлено у критеріях початкового, середнього, достатнього та високого рівнів. Після впровадження експериментального навчання в КГ і ЕГ виявлено статистичні відмінності (див. табл. 2.5). Здобуті статистичні дані свідчать про позитивну динаміку рівня розвитку мовлення учнів ЕГ, відповідно можна стверджувати, що експериментальна методика, порівняно з традиційною, є більш ефективною.

Дані таблиці 2.5 містять сукупні результати спостережень за навчальною діяльністю учнів контрольної та експериментальної груп і перевірки контрольних завдань. За наведеними результатами виявлено різницю між рівнями розвитку мовлення учнів контрольної (КГ) та експериментальної (ЕГ) груп. Як ми бачимо з таблиці 2.5, після формульовального етапу експерименту рівні розвитку мовлення учнів КГ та ЕГ за кожним із критеріїв мають істотну різницю. Також слід зазначити, що по кожному із критеріїв оцінювання в експериментальній групі відсутній початковий рівень, натомість значно підвищився високий та достатній рівень. Так, наприклад, критерій інформаційно-змістовний показник рівнів розвитку усного мовлення учнів 3-А контрольної групи під час констатувального етапу – 15%, під час формульовального етапу даний показник не змінився, а в учнів експериментальної групи є позитивна динаміка з 8% на 23%. Учні 3-Б класу в експериментальній групі даний показник змінився з 15% на 31%. І така динаміка простежується не лише на високому рівні, а й на достатньому рівні також. Наприклад, мовно-структурний критерій: в учнів 3-А класу в контрольній групі, під час констатувального етапу, нашого дослідження становив 38,5% і під час формульовального етапу він не змінився, натомість в експериментальній групі даний показник зріс з 23% на 46%. В 3-Б класі в контрольній групі позитивна динаміка відсутня, а в експериментальній групі вона складає на 7,5 % більше.

Таблиця 2.5

Порівняльні показники рівнів розвитку усного мовлення учнів третіх класів після формувального етапу експерименту

Критерій оцінювання	Рівень навчальних досягнень	3-А клас (26 учнів)				3-Б клас (26 учнів)			
		13 (учнів) КГ %		13 (учнів) ЕГ %		13 (учнів) КГ %		13 (учнів) ЕГ %	
		К	Ф	К	Ф	К	Ф	К	Ф
Інформаційно змістовий	Високий	15	15	8	23	8	15	15	31
	Достатній	31	31	38,5	46	31	31	31	54
	Середній	46	46	38,5	31	38,5	46	46	15
	Початковий	8	8	15	0	22,5	8	8	0
Мовно структурний	Високий	15	15	23	31	15	15	23	46
	Достатній	38,5	38,5	23	46	31	31	31	38,5
	Середній	38,5	38,5	46	23	46	46	38	15,5
	Початковий	8	8	8	0	8	8	8	0
Емоційноціннісний	Високий	8	15	15	39	15	15	8	39
	Достатній	38,5	39	31	46	46	31	23	46
	Середній	38,5	31	46	15	31	46	46	15
	Початковий	15	15	8	0	8	8	23	0
Поведінково регулятивний	Високий	15	15	23	46	15	23	15	31
	Достатній	23	39	15	46	15	15	23	46
	Середній	39	23	46	8	46	39	39	23
	Початковий	23	23	16	0	24	23	23	0

Таблиця 2.6

Середнє значення показників рівнів розвитку усного мовлення учнів експериментальних груп 3-А та 3-Б класів після формувального етапу експерименту

Критерії оцінювання	Рівень навчальних досягнень	3-А клас (13 учнів) ЕГ	3-Б клас (13 учнів) ЕГ	Середнє значення %
Інформаційно змістовий	Високий	23	31	27
	Достатній	46	54	50
	Середній	31	15	23
	Початковий	0	0	0
Мовно структурний	Високий	31	46	38,5
	Достатній	46	38,5	42
	Середній	23	15,5	19
	Початковий	0	0	0
Емоційноціннісний	Високий	39	39	39
	Достатній	46	46	46
	Середній	15	15	15
	Початковий	0	0	0
Поведінково регулятивний	Високий	46	31	38,5
	Достатній	46	46	46
	Середній	8	23	15,5
	Початковий	0	0	0

Таблиця 2.7

Узагальнені дані контрольних зрізів формувального етапу експериментальної групи

Рівень навчальних досягнень	Середнє значення у 3-х класах за всіма критеріями (%)
Високий	36

Достатній	46
Середній	18
Початковий	0

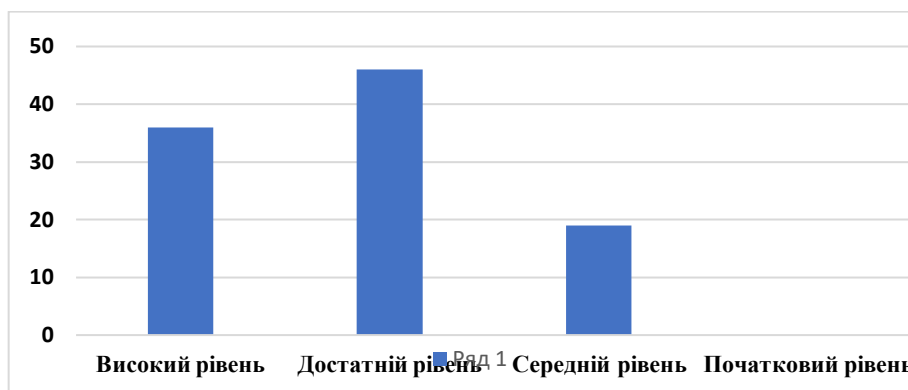

Рис. 2.2 Узагальнені дані контрольних зрізів формувального етапу ЕГ

Таблиця 2.8

Середнє значення показників рівнів розвитку усного мовлення учнів КГ
3-А та 3-Б класів після формувального етапу експерименту

Критерії оцінювання	Рівень навчальних досягнень	3-А клас (13 учнів) КГ	3-Б клас (13 учнів) КГ	Середнє значення %
Інформаційно-змістовий	Високий	15	15	15
	Достатній	31	31	31
	Середній	46	46	46
	Початковий	8	8	8
Мовно-структурний	Високий	15	15	15
	Достатній	38,5	31	34,5
	Середній	38,5	46	42,5
	Початковий	8	8	8
Емоційно-ціннісний	Високий	15	15	15
	Достатній	39	31	35
	Середній	31	46	38,5
	Початковий	15	8	11,5
Поведінково-регулятивний	Високий	15	23	19
	Достатній	39	15	27
	Середній	23	39	31
	Початковий	23	23	23

Таблиця 2.9

Узагальнені дані контрольних зрізів формувального етапу КГ

Рівень навчальних досягнень	Середнє значення у 3-х класах за всіма критеріями (%)
Високий	16
Достатній	32
Середній	40
Початковий	12

Таблиця 2.10

Порівняльні під час констатувального етапу та після формувального етапу експерименту ЕГ та КГ

Рівень навчальних досягнень	Середнє значення у 3-А класах за всіма критеріями (%)				Середнє значення у 3-Б класах за всіма критеріями (%)			
	КГ %		ЕГ %		КГ %		ЕГ %	
	К	Ф	К	Ф	К	Ф	К	Ф
Високий	13	15	17	35	13	17	15	37
Достатній	33	37	27	46	31	27	27	46
Середній	40,5	34,5	44	19	40	44	42	17
Початковий	13,5	13,5	12	0	16	12	16	0

Аналізуючи дані таблиці 2.10 виявлено статистичні відмінності (позитивна динаміка розвитку мовлення учнів 3–А класу): **ЕГ** високий рівень здобули 35% учнів (до формувального етапу – 17 %), достатнього – 46 % (на початку 27%), середнього – 19% (на початку – 44 %), початкового – 0% (до формувального етапу – 12 %). У **КГ** високий рівень здобули 13% учнів (до формувального етапу – 15%), достатній – 37% (на початку було – 33%), середній – 34,5% (на початку – 40,5 %), початковий – 13,5% (до формувального

етапу – 13,5%). У **3-Б** класі **ЕГ** високий рівень здобули 37% учнів (до формувального етапу – 15%), достатнього – 47% (на початку – 27%), середнього – 17% (на початку було – 42%), початкового – 0% (до формувального етапу – 16%). У **КГ** високий рівень здобули 17% учнів (до формувального етапу – 13%), достатній – 27% (на початку – 31%), середній – 44% (на початку – 40%), початковий – 12% (до формувального етапу – 16%).

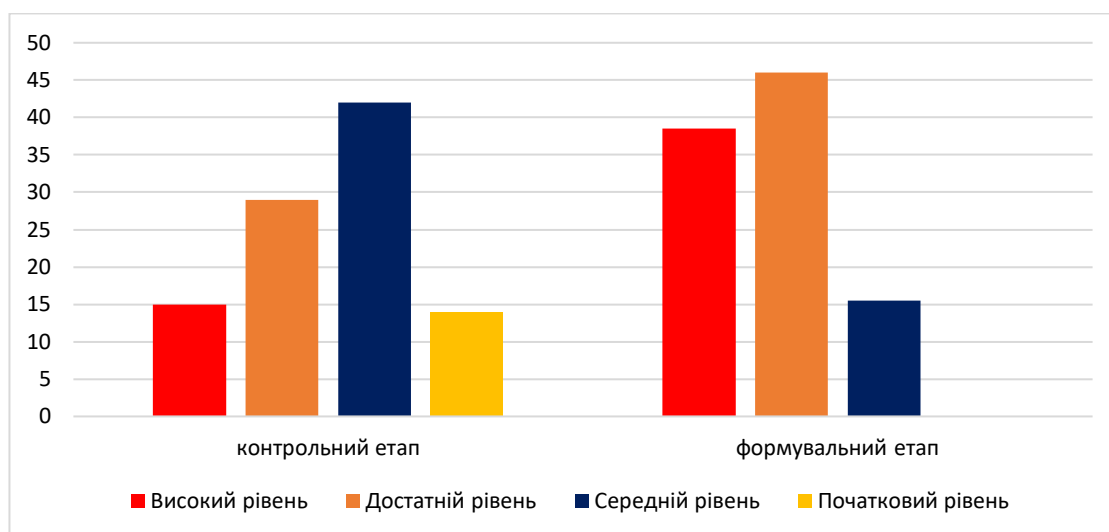

Рис. 2.3. Динаміка рівнів розвитку усного мовлення учнів 3 класів під час констатувального етапу та після формувального етапу експерименту

Представлені результати та динаміка рівня розвитку усного мовлення третьокласників за результатами констатувального та формувального етапів експерименту підтверджують валідність експериментальної методики. Валідність експериментальної методики підтверджено. Під час експериментального навчання відбулася активізація "живої" комунікативної, когнітивної та творчої компетентностей учнів. Відбулося підвищення пізнавальної та творчої активності, мотивації до навчання, мотивації до пізнання. Спостерігалось підвищення мотивації до навчання та прагнення до успіху.

Ефективними у реалізації експериментального навчання з розвитку мовлення учнів 3–х класів із використанням YouTube платформи виявилися такі види роботи: виконання мовленнєво-комунікативних вправ, переказування, побудова діалогів, аналіз текстів, відео, рольові ігри, побудова казкових сюжетів та ін.

Результати бесіди з учителями та учнями щодо ефективності експериментальної системи роботи, спостереження за освітнім процесом свідчать, що застосування системи мовленнєвих вправ із використанням YouTube платформи сприяє розвитку усного мовлення учнів, а також урізноманітнює процес навчання української мови. Мультимедійний супровід та YouTube платформа активізували процес навчання через візуалізації статичної та динамічної інформації яскравим зображенням, ігровими елементами та відкрив низку можливостей для різнобічного, нетрадиційного, наочного осмислення учнями предметного матеріалу.

Сукупні результати спостережень за навчальною діяльністю учнів та перевірки контрольних завдань КГ та ЕГ свідчать про те, що підвищення рівня розвитку мовлення учнів значною мірою залежить від доцільного використання YouTube платформи.

Учні ЕГ виявили кращу результативність під час навчання української мови, зокрема в таких аспектах: побудова зв'язного та послідовного висловлювання; уміння використовувати мовні засоби та різноманіття словникового запасу; виявлення творчості й оригінальності у продукуванні текстів. Учні здобули позитивні результати у плануванні та організації, аналізі й оцінюванні своєї роботи. Окрім того, оптимізувався процес орієнтації та додержання норм в різних умовах спілкування, уміння слухати співрозмовника, висловлювання та аргументувати власну думку.

Отже, результати експериментального навчання свідчать, що застосування експериментальної системи роботи з розвитку мовлення учнів 3–х класів із застосуванням YouTube платформи сприяє досягненню мети українськомовної освіти.

Висновки до розділу 2

Результати експерименту з розвитку навичок усного мовлення в учнів початкової школи за допомогою YouTube дозволяють зробити певні висновки:

1. На сучасному етапі розвитку початкової мовної освіти в Україні одним із найважливіших завдань лінгводидактики є пошуки вченими, методистами, педагогами-практиками ефективних шляхів оволодіння державною мовою, вільного опанування уміннями і навичками спілкування нею в суспільному житті. Результати цього процесу втілені в чинних нормативно-правових документах – програмах, підручниках, методичній літературі, інструктивних матеріалах.

2. За результатами констатувального етапу дослідження розвитку мовлення учнів третіх класів виявлено неоднозначне ставлення учителів початкових класів до застосування YouTube платформи на уроках української мови. Основними причинами цього є недостатність теоретичних знань для створення умов для використання YouTube платформи та мультимедійної дошки, значна витрата часу для підготовки та пошуку матеріалів, відсутність мотивації у використанні YouTube, недостатня матеріальна база школи тощо. Досвід у застосуванні YouTube платформи на уроках української мови спрямований переважно на засвоєння мовних знань учнів; робота з розвитку мовлення, зокрема орієнтація на комунікативну мету в процесі формування мовленнєвих умінь молодших школярів, посідає другорядне місце.

3. Відповідно до визначених нами критеріїв (інформаційно-змістового, мовно-структурного, емоційно-ціннісного, поведінково-регулятивного) та показників оцінювання розвитку мовлення учнів розроблено контрольні завдання для проведення констатувальних зрізів. За результатами якісного і кількісного аналізів визначено, що в досліджуваних класах переважає середній рівень розвитку мовлення.

4. Запропонована нами експериментальна система роботи з розвитку усного мовлення учнів третіх класів передбачає систему вправ (підготовчі, текстові, ситуаційні) імітативного, конструктивного і творчого характеру із застосуванням YouTube платформи. Вправи характеризуються навчально-пізнавальною та практичною спрямованістю для опанування видів мовленнєвої діяльності, набуття досвіду володіння мовою. Експериментальну методику розроблено за чинною програмою з урахуванням гігієнічних вимог.

5. Апробація експериментального навчання з розвитку мовлення учнів третіх класів із застосуванням YouTube платформи, мультимедійних засобів засвідчила ефективність таких видів роботи: виконання мовленнєво-комунікативних вправ, переказування, побудова діалогів, аналіз текстів, рольові ігри, побудова казкових сюжетів та ін. Пропонована система вправ за допомогою YouTube платформи сприяла розвитку усного мовлення учнів, активізувала процес навчання української мови та продемонструвала ряд можливостей для різнобічного, нетрадиційного, наочного осмислення учнями предметного матеріалу.

6. Результати спостережень за навчальною діяльністю учнів та перевірка контрольних завдань КГ та ЕГ свідчать про те, що підвищення рівня розвитку усного мовлення учнів значною мірою залежить від доцільного застосування YouTube платформи.

7. Після впровадження експериментального навчання між КГ і ЕГ виявлено статистичні відмінності (позитивна динаміка розвитку мовлення учнів 3-А класу): ЕГ високий рівень здобули 35% учнів (до формувального етапу – 17 %), достатнього – 46 % (на початку 27%), середнього – 19% (на початку – 44 %), початкового – 0% (до формувального етапу – 12 %). У КГ високий рівень здобули 13% учнів (до формувального етапу – 15%), достатній – 37% (на початку було – 33%), середній – 34,5% (на початку – 40,5 %), початковий – 13,5% (до формувального етапу – 13,5%). У 3-Б класі ЕГ високий рівень здобули 37% учнів (до формувального етапу – 15%), достатнього – 47% (на початку – 27%), середнього

–17% (на початку було – 42 %), початкового – 0% (до формувального етапу – 16 %). У **КГ** високий рівень здобули 17% учнів (до формувального етапу – 13%), достатній – 27% (на початку – 31%), середній – 44% (на початку – 40%), початковий – 12% (до формувального етапу – 16%).

ВИСНОВКИ

Дослідження розвитку усного мовлення молодших школярів засобами платформи YouTube та впровадження розробленої експериментальної системи роботи в навчанні у початковій школі дозволило зробити такі висновки:

Усне мовлення - це процес використання мови, в якому слова, словосполучення і речення використовуються в усній формі для передачі, передавання та отримання інформації. Це один із основних способів спілкування між людьми. Компоненти усного мовлення є основними складовими процесу мовленнєвої діяльності людини.

Розвиток усного мовлення у молодших школярів є важливим завданням, оскільки воно є ключовим для їхнього успішного навчання та спілкування. Основними методичним аспектами, які можна використовувати для підтримки цього процесу є:

- мовна практика - сприяє активному спілкуванню в класі, створюючи ситуації для діалогів та обговорень; використання рольових ігор, драматизація та імпровізація стимулює учнів до використання мови у різних ситуаціях; залучення учнів до групових обговорень та проектів, що вимагають презентацій перед класом;

- розвиток слухового сприймання - використання аудіозаписів та аудіоказок для покращення слухового сприймання учнів;

- робота над лексикою та граматиною

- використання ігор та вправ для навчання нових слів і граматичних структур, розвиток словникового запасу через тематичні блоки та словники, використання історій, розповідей та вправ для закріплення правильного вживання мовних структур;

- зворотний зв'язок і самооцінка - забезпечує можливість учням ділитися своїми досягненнями та слабкими сторонами усного мовлення.

Важливо враховувати, що розвиток усного мовлення у молодших школярів - це постійний процес, який вимагає системної роботи та терпіння.

Методичний підхід повинен бути націленим на створення сприятливого мовного середовища та постійну підтримку дітей у їхньому розвитку.

У дослідженні визначено теоретико-методичні засади проблеми використання платформи YouTube у навчанні української мови в початковій школі. Окреслено функції платформи YouTube у розвитку усного мовлення учнів початкових класів.

Досліджено чинники та методику використання платформи YouTube в освітньому процесі в початковій школі. У дослідженні проаналізовано методи, прийоми та засоби навчання, наведено класифікацію, охарактеризовано методи та прийоми розвитку мовлення у дітей молодшого шкільного віку та розглянуто види практичних завдань з розвитку усного мовлення. З вищезазначеного можна зробити висновок, що комплексне використання традиційних та інноваційних засобів (платформа YouTube) у навчальному процесі оптимізує освітній процес на якісно новий рівень, позитивно впливає на мотивацію учнів та створює умови для успішного досягнення освітніх цілей навчально-виховного процесу.

Дослідження показало, що вчителі початкових класів мають неоднозначне ставлення до використання YouTube на уроках української мови. Досвід використання YouTube на уроках української мови здебільшого спрямований на засвоєння мовних знань.

Для оцінювання розвитку мовлення учнів 3–х класів визначено критерії:

- 1) інформаційно-змістовий;
- 2) мовно-структурний;
- 3) емоційно-ціннісний;
- 4) поведінково-регулятивний.

Показники оцінювання та рівні розвитку усного мовлення учнів: початковий; середній; достатній; високий.

Аналіз науково-методичної літератури дав змогу теоретично обґрунтувати методику розвитку усного мовлення молодших школярів із застосуванням YouTube платформи. YouTube — це платформа, візуальний засіб,

який надає учням різноманітні можливості для нетрадиційного візуального розуміння предметного матеріалу.

Експериментальний підхід до розвитку усного мовлення учнів третього класу за допомогою платформи YouTube представлено через систему підготовчих, текстових та ситуативних вправ (наслідувального, конструктивного та творчого типів при роботі зі словами, словосполученнями, реченнями, текстами), використання платформи YouTube та мультимедійної підтримки на основі апаратних (комп'ютери, проектори, смарт-дошки) та програмних (мультимедійні презентації, мультимедійні публікації) засобів. Вправи носять навчально-пізнавальний і практичний характер з акцентом на оволодіння видами мовленнєвої діяльності, набуття досвіду мовлення.

Результати дослідження показали, що в експериментальних групах рівень розвитку усного мовлення учнів покращився. Після впровадження експериментальних занять початковий рівень мовленнєвого розвитку учнів 3-А класу ЕГ знизився на 12% (КГ - залишився на тому ж рівні - 13,5%), середній рівень знизився на 25% (КГ - знизився на 6%), достатній рівень підвищився на 19% (КГ - підвищився на 4%) і високий рівень підвищився на 18% (КГ - знизився на 2%) У 3-Бму класі ЕГ початковий рівень зменшився на 16% (КГ - зменшився на 4%), середній рівень зменшився на 25% (КГ - збільшився на 4%), достатній рівень збільшився на 20% (КГ - зменшився на 4%) і високий рівень збільшився на 22% (КГ - збільшився на 4%).

Спостереження за навчальною діяльністю учнів контрольної та експериментальної груп і перевірка контрольних завдань показали, що розвиток навичок усного мовлення учнів значною мірою залежить від доцільного використання наочності. Учні експериментальної групи показали високі результати у вивченні української мови, особливо в плані побудови зв'язних речень, уміння користуватися мовними засобами та багатством словникового запасу, а також прояву творчості та оригінальності у висловлюваннях. Учні досягли значних результатів у плануванні та організації, аналізі та оцінюванні. Крім того, були оптимізовані процеси орієнтування в різних комунікативних

ситуаціях, дотримання мовленнєвого етикету, вміння слухати співрозмовників, висловлювати та відстоювати свою думку.

Таким чином, результати контрольного зрізу показали, що процес розвитку усного мовлення учнів активізувався під час впровадження експериментального навчання, що підтверджує валідність запропонованої системи роботи.

Перспективами дослідження вважаємо вивчення особливостей навчального контенту YouTube платформи та його застосування в освітньому процесі для розвитку писемного мовлення молодших школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бадер В.І. Розвиток мовлення школярів: навч. посібник. К.: ІЗМН, 2017. 194 с.
2. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій освіті: теоретичні засади. *Початкова школа*. 2010. №8. С. 46-50.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. 2-ге вид. Київ: Академія, 2019. 376 с.
4. Бех М. Особистісно орієнтовані технології навчання в початковій школі. *Початкова школа*. 2017. № 6. С. 36–40.
5. Біленко І. Початкова школа в контексті інноваційних освітніх змін. Використання сучасних технологій, форм та методів у початковій освіті. Х.:Пророк, 2017. 220 с.
6. Білоусова Л.І., Житенева Н.В. Дидактичні аспекти використання технологій візуалізації в навчальному процесі загальноосвітньої школи. Інформаційні технології і засоби навчання. 2014. Том 40. № 2. Online: 2076-8184. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1017/764> (дата звернення: 17.08.2023)
7. Близнюк О.І. Відео у навчанні мов. *Іноземні мови*. К. Ленвіт, 2006. № 3. С. 22
8. Большакова І. О. Українська мова та читання. Підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти. 2020.
9. Бондарчук Є. Інтерактивні технології – шлях до створення ситуації успіху у навчальній діяльності молодшого школяра (за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»). *Початкова школа*. 2017. № 11. С. 1–5.
10. Бучинська О.В., Кожухар Л.Н., Левицька Л.В. та ін. 77 уроків з розвитку зв'язного мовлення у 1-4 класах. Х.: Вид. група «Основа», 2015.
11. Варзацька Л. О. Навчання мови та мовлення на основі тексту : метод. пос. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2011. 112 с.

12. Варзацька Л. О. Українська мова та читання Підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти. 2020.
13. Варзацька Л. О., Шевченко Л. М. Методика розвитку зв'язного мовлення молодших школярів. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2011. 204с.
14. Вашуленко М. Компетентнісний підхід до перевірки мовних і мовленнєвих знань молодших школярів. *Початкова школа*. 2019. № 1. С. 16–39.
15. Вашуленко М. С. У світі рідного слова. Зошит із розвитку мовлення. 3 клас: навч. посібник. К.: Освіта. 2020. 48с.
16. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : метод. посіб. Київ : Освіта, 2016. 268 с
17. Вашуленко М. С. Українська мова та читання. Підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти. Грамота. 2020.
18. Вашуленко О., Дубовик С. Робота над власним висловлюванням (есе) на уроках української мови. *Початкова школа*. 2017. № 10. С. 10–16.
19. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. І голов. ред. В.Т.Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун». 2017. 1736 с.
20. Верисокін Ю.І. Відео фільм як засіб підвищення мотивації учнів. *Іноземна мова в школі*. 2003. № 5–6. С. 31–34.
21. Використання масмедіа як засобу розвитку зв'язного мовлення у дітей. URL: <https://solotvino.irc.org.ua/news/10-01-28-10-06-2020/>
22. Гавриш Н. Пізнавальні діалоги з молодшими школярами. *Науковий вісник Донбасу*. 2011. № 1. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2006/06vrppng.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1
23. Гамза А. В. Аналіз тексту – теоретико-практична основа розвитку мовлення в учнів початкових класів. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2015. № 1. С. 72-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ Nvmdup_2015_1_15

24. Губанова Т. Формування загально-мовленнєвих умінь та навичок учнів засобами особистісно орієнтованого спілкування. *Початкова школа*. 2016. № 8. С.15–17.

25. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf>

26. Дорошкевич, Д. В., Томко, К. В. Аналіз інструментів оцінки ефективності візуального цифрового контенту. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7759>

27. Застосування візуальних засобів навчання для підвищення ефективності навчального процесу у молодшій школі. URL: <http://ukraine-diplom.com/40/16217-zastosuvannya-vizualnixzasobivnavchannya-dlya-pidvishhennya-efektivnosti-navchalnogo-procesu-u-ptnz.html>

28. Захарійчук М. Д. Українська мова та читання Підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти. 2020.

29. Зимудінова А., Гірняк С. Мова й мовлення молодших школярів. Наукові засади. *Початкова школа*. 2012. № 11. С. 10–14.

30. Іщенко О. Л. Українська мова та читання. Підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти. 2020

31. Клименко А. Проблемна ситуація як засіб формування мотивації вивчення української мови. *Початкова школа*. 2014. № 9. С. 16–18.

32. Климова К. Я., Чупріна О. В. Проблеми та шляхи використання мультимедійних технологій у сучасній початковій школі. Актуальні проблеми лінгводидактики: зб. наук. праць / ред.кол.: А. О. Новиков (гол. ред.) та ін. Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Суми: Вінніченко М. Д. 2017. Вип. 3. С. 74–78.

33. Кравцова Л. В., Кравцов Г. М. Мультимедія – новий етап в сучасній освіті. Збірник наукових і методичних статей «Метода». К. 2007. №4. С. 19-23

34. Кулик О. Особистісно орієнтований підхід до навчання як чинник мовленнєвого розвитку учнів. Педагогічний процес: теорія і практика. Серія: Педагогіка. № 2 (57). 2017.

35. Куліченко Н. М. Використання відеоматеріалів на уроках англійської мови. 2015. URL:<http://dnz156.klasna.com/uk/article/vikoristannyavideomaterialiv-na-urokakh-angliisko.html>

36. Левіна Л. Розвиток мовленнєвої компетентності: діалогічне мовлення. Початкова освіта. 2010. № 46. С. 4–8

37. Лещенко Г. Комунікативна спрямованість уроків розвитку мовлення. Початкова освіта. 2008. № 16. С. 13–16.

38. Литвиненко О. Ігрові технології на уроках словесності. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2011. С. 19 – 20.

39. Логачевська С. П. НУШ Українська мова 3 клас. Мій помічник з розвитку мовлення.

40. Мар'яна Захарійчук. Зошит з розвитку усного та писемного мовлення. 3 клас. К.: Грамота, 2020.

41. Мартіна О. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів на уроках рідної мови. Педагогічна освіта: теорія і практика : зб.наук. пр. / Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Ін-т педагогіки НАПН України. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2015. № 18 (1). С. 154-159.

42. Мицька М. Створення інноваційного середовища – шлях до нової української школи. Х.: НТУ «ХП», 2017. 130 с.

43. Нікулочкіна О. В. Мультимедійний урок чи урок з мультимедійною підтримкою? URL: http://www.relarn.ru/conf/conf2008/section5/5_31.html].

44. Новик О. Твори-мініатюри та казки В. О. Сухомлинського в сучасній школі. Початкова школа. 2011. № 9. С. 7–10.

45. Овчарук О. В. Інформатизація освіти та застосування ІКТ для покращення якості освіти зарубіжжя. Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання / гол.ред. В. Ю. Биков. Ін-т інформ.

технологій і засобів навчання АПН України, Центр. ін-т після диплом. пед. освіти АПН України. 2008. № 1(5). [URL: http://www.ime.edu-ua.net/em2/emg.html](http://www.ime.edu-ua.net/em2/emg.html)

46. Остапенко Г. С. Українська мова та читання. Підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Світич, 2020. Ч.1.

47. Остапенко Г.С. Українська мова та читання. Підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти. 2020. Ч.2.

48. Павлик О. Специфіка писемного мовлення і засоби його розвитку. *Початкова школа*. 2002. № 9. С. 45–48.

49. Паламарчук В. Ф. Інноваційні процеси в педагогіці. К., 2017. С.325.

50. Пасов Є. І. Комунікативний метод навчання говорінню. 2001. 223 с.

51. Пелешенко О. Формуємо мовленнєву готовність до школи у грі. *Палітра педагога*. 2011. № 5. С. 16–18.

52. Петрик О.В. Розвиток і удосконалення усної мовленнєвої діяльності молодших школярів. Запоріжжя: «Дике Поле», 2013. 320 с.

53. Петричко І. Методичний супровід учителя Нової української школи. *Початкова школа*. 2020. № 9. С. 45-46.

54. Пилипенко Т. Розвиток усного зв'язного мовлення 3 клас. *Початкова школа*. 2017. № 3. С. 5-9.

55. Поліщук В. Вікова динаміка уваги в молодшому шкільному віці. *Початкова школа*. 2017. № 11. С. 8–14.

56. Пономарьова К.І. Українська мова та читання. Підручник для 3 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти. Оріон. 2020 .

57. Пономарьова К. І. Подружися зі словом. Зошит з розвитку мовлення. 3 клас. К.: Генеза, 2019.

58. Пономарьова К. Нестандартні форми організації навчання української мови в початкових класах. *Початкова школа*. 2015. № 12. С. 1-6.

59. Пономарьова К. Особливості навчання української мови в 3класі. *Початкова школа*. 2020. № 9. С. 1-6.

60. Приходько А. Розвиваємо і збагачуємо мовлення учнів. *Початкова школа*. 2020. № 7. С. 12-14.

61. Приходько В. М. Розвиток зв'язного мовлення у молодших школярів шляхом використання інноваційних технологій *Освітній портал. На Урок*. URL: <https://urok-ua.com/rozvitok-zv-yaznogo-movlennya-u-molodshih-shkolyariv-shlyahom-vikoristannya-innovatsiynih-tehnologiy/>
62. Савченко О. Методика роботи з ілюстративним матеріалом на уроках літературного читання. *Початкова школа*. 2016. № 12. С. 4–10.
63. Садкіна В.І. Звичайні форми роботи – новий підхід. Розвиваємо ключові компетентності. Х. : ВГ «Основа». 2018. 93с.
64. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.34.Savchenko.pdf>
65. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyuan.pdf>
66. Ткачук Г. Технології формування зв'язного мовлення молодших школярів засобами художніх творів В. О. Сухомлинського. *Початкова школа*. 2015. № 10. С. 12–15.
67. Хомич С. Використання мультимедійних засобів у навчально-виховному процесі початкової школи. *Початкова школа*. 2010. № 11. С. 41–44.
68. Цепенюк Т. Особливості відеоконтенту платформи Youtube. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки. Випуск 175. С.85-90. URL: file:///C:/Users/UNICEF/Downloads/Nzs_2019_175_20-2.pdf
69. Чупріна О. В. Методи розвитку зв'язного мовлення на уроках української мови в початковій школі. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія «Педагогіка та психологія». 2018. Вип. 2 (8) С. 160 –173.

70. Чупріна О. В. Система мультимедійних вправ на уроках української мови в 3-4 класах. Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки». Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. № 7. С. 164–168.

71. Чупріна О. В. Шляхи використання мультимедіа в початковій школі в умовах компетентнісного підходу. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2014. № 6 (283). С. 68–71.

72. Шарманова Н. М. Мовні кліше: з історії вивчення в лінгвістичній традиції. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2010. Вип. 5. С. 115-120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2010_5_18.

73. Швець Є. С. Труднощі навчання аудіювання на початковому ступені та шляхи їх подолання. Пед. науки : зб. наук. пр. Херсон: Херсон. держ. ун-т. 2013. Вип. 63. С. 156-159.

74. Шишка І.В. Використання мультимедійних засобів навчання на уроках в початкових класах: посібник. Шевченкове, 2013. С. 211.

75. Яворська С. Методика навчання української мови: проблеми, теорія, практика. *Рідна школа*. 2007. № 1. С. 65–68.

ДОДАТКИ
Додаток А
Анкета для вчителів початкових класів

Шановні колеги!

Просимо взяти участь в дослідженні проблеми розвитку усного мовлення учнів початкових класів із використанням YouTube платформи.

Анкетування анонімне, відповіді будуть використані в узагальненому вигляді. Заздалегідь вдячні за участь.

1. Які засоби навчання Ви використовуєте на уроках української мови?
2. За якими напрямками Ви проводите роботу з розвитку усного мовлення?
3. Які чинники впливають на ефективність мовленнєвого розвитку учнів?
4. Які вправи найбільш ефективні для мовленнєвого розвитку учнів?
5. Які види мовленнєвих умінь є пріоритетні у навчанні української мови, на Вашу думку?
6. Який зміст Ви вкладаєте в поняття "мультимедійна вправа", "мультимедійний урок", "урок з мультимедійною підтримкою"?
7. Яке Ваше ставлення до використання YouTube платформи на уроках української мови?
8. Чи використовуєте Ви YouTube платформу як засіб на уроках української мови? З якою метою?
9. Як часто Ви застосовуєте YouTube платформу у навчальному процесі? На якому етапі уроку?
10. На якому з типів уроків, на Вашу думку, найефективніше використовувати YouTube платформу?
11. Які труднощі трапляються у процесі використання YouTube платформи у навчанні молодших школярів?
12. Які, на Вашу думку, шляхи подолання труднощів у використанні YouTube платформи на уроках української мови є ефективними?

13. Які умови необхідно створити для того, щоб бути готовим до використання YouTube платформи?

14. Чи необхідне, на Вашу думку, використання YouTube платформи для розвитку усного мовлення молодших школярів?

15. Чи хотіли б Ви отримати додаткову інформацію з проблеми розвитку усного мовлення молодших школярів із використанням YouTube платформи?

Дякуємо за участь у науковому дослідженні!

Додаток Б

Завдання для констатувального етапу експерименту

1. *Склади речення за уривком відео без звуку. Використай слова з довідки: <https://www.youtube.com/watch?v=ekhjZwhLH1Y>*

Довідка: допомагають, діти, взимку, птахи.

2. *Склади діалог на тему «Розмова по телефону з однокласником».*

Додаток В
Завдання для контрольного етапу експерименту

- 1. Склади речення за уривком відео без звуку. Використай слова з довідки: <https://www.youtube.com/watch?v=WDvZyQCSTbY>**

Довідка: білочка, грибочки, шишки.

- 2. З деформованих речень склади зв'язний текст. Доповни текст своєю кінцівкою.**

тихо, у, було, саду;

гойдав, віти, вітер, голі;

під, листя, сухе, лежало, деревами;

велике, Оксанка, раптом, яблуко, побачила.

- 3. Склади діалог на тему «Виклик лікаря по телефону».**
-

Додаток Г

Підготовчі вправи для 3 класу

1. Гра «Асоціація»

Які асоціації у вас викликають слова:

ГУСЕНИЦЯ, ЖУРАВЕЛЬ, НІС, ЗОЛОТА, ГОСТРИЙ ?

- Утворіть словосполучення з цими словами.

- Порівняйте з тими, що представлені на екрані. *гусениця – гусениця трактора, журавель – журавель біля криниці, золота обручка – золота осінь, гострий ніж – гострий язик.*

• Чи вийшли у вас словосполучення з такими значеннями?

• Які значення мають слова в першій та другій колонці?

2. Прочитайте текст. Підкресліть слова, вжиті у переносному значенні.

Крокує з жовтим пензлем по землі золота осінь. Розфарбовує листя дерев, травичку. Зігріває своїм осіннім теплом землю – матінку. Щедрі подарунки залишає для звірів у лісі.

3. Утворіть словосполучення, добираючи слова з довідки.

У прямому значенні У переносному значенні

стрибає _____ стрибає _____

літній _____ літній _____

радісна _____ радісна _____

слова для довідки: промінчик, білочка, чоловік, день, весна, дитина.

4. Прочитайте вірш. В якому значенні вжито іменник ЛИСТ?

Літечко згасає, тужить горобина.

Чути, як гукає осінь журавлина.

Жовтий лист під ноги тихо – тихо пада.

Лісова дорога ні сумна, ні рада.

• Підкресліть слова в переносному значенні.

• Складіть і запишіть речення із словом *лист* в іншому значенні.

5. Прочитайте. Підкресліть слова, які звучать і пишуться однаково.

Поясніть, що означає кожне слово.

• Рідна мати моя, ти ночей недоспала.

• Мати матір – це велике щастя.

• Ніс Микола воду джерельну до хати.

• Дід Мороз – червоний ніс – подарунки всім приніс.

• Я собаку любить буду, побудую йому буду.

6. Складіть речення, використовуючи подані фразеологізми.

• Як рак свисне.

- Без задніх ніг.
- Гострий на язик.
- Піймати на гарячому.
- Зарубай на носі.

7. Вправа «Асоціативний кошик»

- Зібрати в кошик слова, протилежні за значенням до поданих.

День, небо, ранок, працелюбні, йде, сміливий, свято.

8. Складіть і запишіть словосполучення, змінюючи закінчення слів у дужках.

- Берегти (книга)
- Малювати (картина)
- Допомогати (бабуся)
- Захоплюватися (музика)
- Розповісти (подруга)
- Займатися (спорт)
- З одним із словосполучень складіть речення.

9. За опорними словами та малюнком склади загадку

СІРЕНЬКИЙ, БІЛЕНЬКИЙ, ДОВГІ ВУХА, КУЦІЙ ХВІСТ

10. Робота зі словниковим словом «БАТЬКІВЩИНА»

- Допиши синонім до слів *Україна, Вітчизна*.
- З'єднай слово зі схемою.

Країна Україна Батьківщина

— • = = • — — — • — •

- Допиши речення з вивченим словом. *Я люблю свою*
- З букв слова *Батьківщина* утвори нові слова.

11. Встав пропущені букви та поясни значення виразів.

З_ЗДР_СТЬ ЗД_Р_В'_ _ _ _ _ СТЬ.

В_Д_К_Р_СТ_ _ _ С_РЦ_ _К_М'_ _Н_ _ _ .

М_НШ'_ _ _ _ _ ВК_С'_Ш, ШВ'_ДШ'_ _ _ _ _

К_ВТН'_Ш.

ЗАЗДРІСТЬ ЗДОРОВ'Я ЇСТЬ.

ВІД КОРИСТІ СЕРЦЕ КАМ 'ЯНІЄ.

МЕНШЕ ВКУСИШ, ШВИДШЕ

КОВТНЄШ.

12. Підкреслити в реченні слово, яке НЕ відповідає малюнку.

Ця сім'я зневажає спорт.

• Чи доречно вжито слово *зневажає* у цьому реченні?

• Заміни його антонімом і запиши утворене речення.

• Користуючись малюнком, утвори з запиши словосполучення з поданим словом *грають*.....

13. З'єднай кожен фразеологізм з його синонімом.

Похнюпити носа дуже просити

Душа в п'яти втекла обманювати

Кланятися в ніжки радіти

Замилувати очі перелякатися

Бути на сьомому небі засмутитися

14. Прочитай народні прислів'я та приказки, віднайди в них антоніми.

• Правда та кривда – як вогонь та вода.

• Хороша пава, та погана слава.

• Вчення в щасті прикрашає, а в нещасті утішає.

• Багатому свято, а вбогому діла багато.

15. Відгадай, що це.

Рум'яний, запашний, пшеничний _____.

Велике, червонобоке, соковите _____.

Солодка, маленька, червоненька _____.

• Загадай свої загадки, дібравши характерні ознаки до слів, що записані в дужках.

(Яка?) _____ (Лисиця)

(Який?) _____ (Вовк)

(Яке?) _____ (Зайчєня).

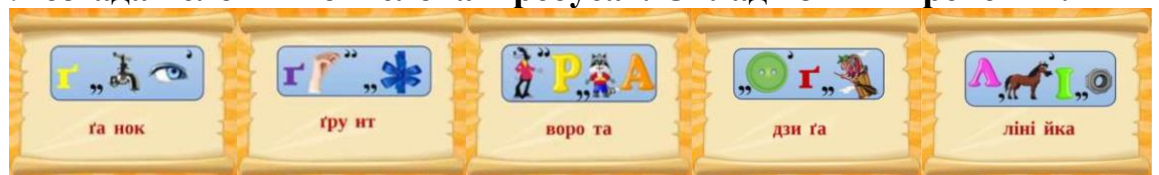
16. Розкажіть, що ви знаєте про їжачка. Чим він відрізняється від інших звірів? Склади загадку про казкового їжачка. Скористайся поданим початком і запитанням.

Що за звір? Із голочок

Пошив собі піджачок _____ (де він гуляє?)

_____ (Що на голки чіпляє?)

17. Розгадай словникові слова в ребусах. Склади з ними речення.

18. Відгадай загадки.

✓ Довгі ноги, довгий ніс,

По болоті ходить скрізь. (*Лелека*)

✓Кавунчики дрібненькі
 Смугасті та кисленькі
 У колючки вбралися
 І кущиком назвалися (*Агрус*)
 ✓З небесної діжки
 Крижані горішки,
 На землю упали
 Школи нам завдали (*Град*)

•Зі словом – відгадкою складіть три речення: розповідне, питальне, спонукальне.

19.Гра «Відгадай казку» (відео)

Як називається казка? Чому дівчинка має таке ім'я? Хто і чому викрав маленьку красуню? Хто хотів подружитися з маленькою дівчинкою? Як жила дівчинка взимку? Кого вона врятувала? Де знайшла дівчинка нову домівку?

20.Користуючись малюнком, утворіть сполучення слів за поданими запитаннями

(Хто?) _____ (який?)

21.Розгляньте відео.

Назвіть по одному слову кожної частини мови, використовуючи предмети, які рухаються.(Іменника, прикметник, дієслово).

26. Складіть прислів'я. Поміркуйте, як ви їх розумієте.

- Слухай багато, а думай ще більше.
- Дружби дружбою шукають.
- На дерево дивись, як родить, а на людину, як робить.
- Не одяг прикрашає людину, а добрі діла.
- Умій сказати, та умій і змовчати.
- Вчися чужому розуму, та свого не загуби.
- Діло майстра величає.

28.Гра « Відгадай казку». Українські казки, зашифровані за допомогою емодзі. На вгадування лише 10 секунд, а потім прозвучить правильна відповідь. Але якщо цього часу мало, можна натиснути на паузу і ще подумати.

Покликання на казку: <https://www.youtube.com/watch?v=7cXNPsLHY84>

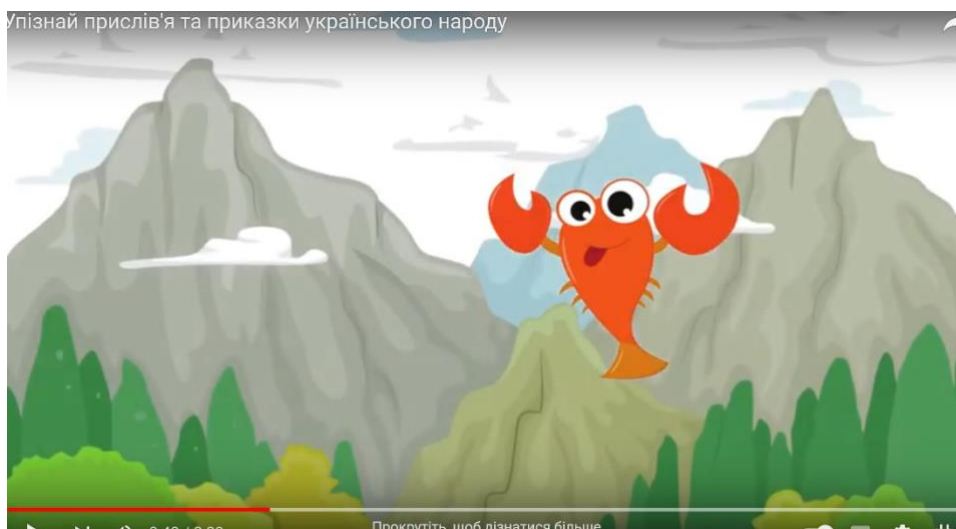
29. Вікторина «Відгадай казку за уривком» Вікторина «Відгадай казку за уривком»

Покликання на відео: <https://www.youtube.com/watch?v=YoJZqG7KgBE>

30. Упізнайте прислів'я. Поміркуйте, як ви їх розумієте.

- Як рак на горі свисне.
- За родинним столом і їжа смачніша.
- Хоч в око стрель.
- Язык до Києва доведе.
- Літо з дощами, а осінь з грибами.

Покликання <https://www.youtube.com/watch?v=VLB1UcsPawg>

31. Допоможіть школярам розпізнати слова, що означають позитивні риси характеру людини. Складіть три речення зі словами на вибір.

Безсердечність, байдужість, вдячність, жорстокість, чутливість, сердечність, грубість, справедливість, чуйність, доброта, зневага, повага, заздрість.

32. Дидактична гра «Назви одним словом». Обґрунтуй свій вибір.

Покликання на гру: <https://www.youtube.com/watch?v=YLjq9UoMSA>

Додаток Д

Текстові вправи для 3 класу

1. Прочитайте літературну казку.

Кашку варила, дітей годувала

У Сороки було семеро дітей. Прилетіла вона додому, а діти кричать:

– Їсти хочемо!

– Подождіть, любі, я вам каші наварю.

Наварила Сорока гречаної каші. Пахне каша, аж слинка у діток тече.

Наклала мати каші в сім тарілочок, дала діткам ложечки, їдять дітки, мовчать. А Сорока сидить біля столу, їй не вистачило каші, всю віддала дітям.

– Хай їдять, щоб не були голодні, а я полечу й щось собі їсти знайду.

•**Позначте, яке прислів'я відповідає за змістом цієї казки.**

Для ворони нема кращих дітей, як воронячі. Мати сама не їсть, а дітей годує.

•**Перебудуйте казку, змінивши кінцівку і доповнивши основну частину так, щоб казка відповідала прислів'ю.**

Де двоє їдять, там і третій наїсться.

•**Можете скористатися одним із запропонованих варіантів продовження казки. Поясніть, який зовсім не підходить, а який підходить найкраще.**

1. *Вирішили пташенята зачекати, доки мама щось і для себе їсти знайде.*

2. *Вирішили пташенята поділитися кашею з мамою.*

3. *Вирішили пташенята полетіти шукати їжу для мами.*

2. **Прочитайте текст. Сформулюйте головну думку.**

Два товариші

Ішли лісом два товариші, і вискочив супроти них ведмідь. Один кинувся навтьоки, видерся на дерево й заховався, а другий залишився на дорозі. Робити йому було нічого, – він упав на землю й удав з себе мертвого. Ведмідь підійшов до нього й почав нюхати: той і дихати перестав. Ведмідь понюхав йому обличчя, подумав, що мертвий, і відійшов.

Коли ведмідь пішов, хлопець зліз з дерева і сміється:

- Ну що, – каже, – ведмідь тобі на вухо говорив?

- А він сказав мені, що погані ті люди, які в небезпеці від товариші втікають».

•**Доберіть свій заголовок до тексту.**

•**За допомогою стрілок з'єднайте частини прислів'їв.**

Не той друг, хто медом маже, не цурайся старого.

Для друга нового а вірного друга нема.

Приятелів тьма, а той хто правду каже.

Друзі пізнаються то найбільший скарб.

Вірний друг в біді.

•**Визнач, яке з прислів'їв відповідає тексту.**

2. Віднови порядок абзаців так, щоб вийшов текст. Добери заголовок

- Приїхав чоловік додому, а на возі ні лисиці, ні риби.
- Їде-їде, аж бачить: лисиця на дорозі лежить. Подумав чоловік, що то не жива лисиця. Думає собі: «заберу, зроблю з неї комір на кожух». Та й кинув лисицю на віз. А лисиця була жива. Ось бачить, що чоловік собі їде, на неї поглядаючи, та й давай рибу на шлях викидати. Повикидала вона всю рибу з воза втекла.
- Їхав чоловік возом додому. На возі була риба.

3. З кожної групи слів склади речення.

Усе у лісі співає

До, пішли, лісу, ми, навесні. Легенький, подихнув, вітерець. В, заспівали, всі, лісі, дерева. Кожне, свою, співало, пісню, дерево. Співала, білокора, пісеньку, красунька – берізка, ніжну. Пісню, дуб, мужньо, вчинив, свою, бути, і, відважний, нас, сильний.

4. Склади текст–інструкцію до гри «Кіт і мишка».

Опорні слова та словосполучення: один із гравців, стоять у колі, кіт, мишка, пропускають під руками, заважають котові, упіймав мишку, вбігати і вибігати із кола, вибирають іншу пару.

5. За поданим планом і опорними словосполученнями склади розповідь «Золота осінь» .

План

1. Яка пора року настала після літа?
2. Які зміни відбуваються в природі?
3. Чим тобі подобається осінь?

Опорні словосполучення: легке павутиння, золотиста колюча стерня, червоні клени, йдуть дощі, чорні куці, листя жовте, ялинки зелені, збір урожаю, день короткий, холодніше.

6. Віднови текст. Знайди слова, що виражають його основну думку.

Р Пийшла пахмуро, щодоваонісь. беНокврите русими мхарами. ліЦий недьдейщод. меЗля в судаवсинапа вожатим силтям. Віддетілиргаки. чВора нови догво крулижля дан помяли і погормаби. рГаки прощалися з рідминиміцяси.

7. Розділи текст на речення. Добери до нього заголовок._____

Що це весело дзюрчить це лісовий струмок на його дні видно кожен камінчик по високому небу біжать хмаринки літає над землею липуча павутина чудова осіння пора

8. Вибери рядки, в яких записані речення.

- Хто найсильніший із тварин

- Один раз на рік у норі лисиця
- Світає
- Ще холодно
- Малювати фарбами
- Співами та грою на роялі
- Намалював сім
- Засніжило
- Який прекрасний ранок

9. Вибери із запропонованих тему свого твору.

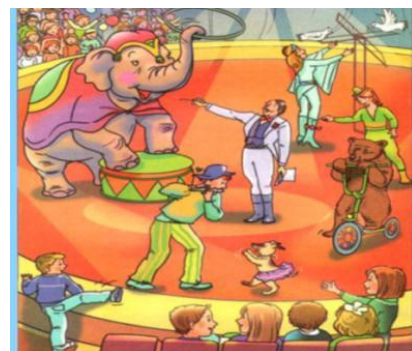
«У таборі відпочинку», «Влітку на річці», «На морі», «На дачі», «Уселі», «Літо в місті».

• Підкресли слова до свого твору, допиши свої опорні слова.

Літо, спека, веселка, загін, похід, річка, море, село, книжка, пісок, рибалка, вудка, місто, на городі, дача, господарство, гриби, трава, друзі, здивувало, запам'яталося.

10. Прочитай текст. Відшукай речення, яке не відповідає малюнку (відео поставлене на паузу).

Сьогодні в цирку вистава. Зал переповнений глядачами. На арені виступають дресировані тварини. Ведмідь їздить на самокаті. Слон крутить хоботом металеве кільце. Собака танцює під мелодію флейти. Тигр стрибає через вогняне кільце. Голуби гойдаються на перекладині.

11. Прослухавши опис, визнач, про яких тварин ідеться в описі. (Включений звук, але відео не показує) Відобразить їх назву у заголовку.

Покликання на відео: <https://www.youtube.com/watch?v=QDLfWgpzMBo>

Це найвищі наземні тварини на планеті. Самці сягають висоти близько 6 метрів і мають масу до 900 кг. Самці, зазвичай, трохи нижчі та легші. Шия у цих тварин надзвичайно довга, попри те, що вони, як і більшість ссавців, мають лише 7 шийних хребців. Малюнок на їхньому тілі складається з темних плям.

• Оберіть, до якого стилю належить текст. *Науковий Художній Діловий*

12. Прочитай групи речень. Відшукай ті, що становлять зв'язний текст. Добери заголовок.

Вже осінь. Білочка готується до зими. Цілий день вона носить жолуді і горіхи. З такими запасами не страшна звір'яткові зими. Вже золота осінь. Білочка – маленька тваринка. Взимку буває дуже холодно.

13. Прочитайте текст.

Калина

Не було в народній медицині корисніших ліків від застуди, ніж калина і калиновий сік. Свіжі ягоди калини з медом та водою вживали при кашлі, серцевих захворюваннях. Соком калини навіть очищали обличчя, щоб рум'янилося. Калина – це користь і здоров'я.

•*Виправ помилки, пов'язані з повторенням одного й того ж самого слова.*

14. Прочитай, добираючи з довідки потрібні слова.

Гроза у лісі

У неділю ми з товаришем ходили до лісу. Йшли степом. Пригрівало вересневе сонечко. Лагідно повівав вітерець. Ліс зустрів нас якоюсь тишею. У величавому спокої стояли на узліссі дуби. Та ось зірвався вітер. З півночі насували хмари. Випали перші краплини дощу. Небом покотивсягрім.

Довідка: ласкаве, легенький, настороженою, старезні, сильний, чорні,гучний.

15.Вибери ввічливі слова, які потрібно використовувати хлопчикам, щоб покататися на вітрильнику.

Щиро дякуємо. Вибачте, будь ласка.

Дуже просимо. Покатайте, будь ласка.

Допоможіть, будь ласка.

16.Складіть текст за поданим зачином. Дай йому заголовок.

Сонечко яскраво світить на небі. Поспішає додому Марійка. Вона біжить по сходах. Раптом почула жалібне нявчання

17.Заповни пропуски назвами типів текстів. _____

- текст, у якому стверджується або заперечується яке-небудь явище, факт, поняття. _____ - текст, у якому описуються події в певній послідовності. _____ - текст, у якому описуються ознаки предметів, явищ, тварин людей.

18.Переглянь відео «Цитрусові рослини вдома»

Покликання на відео:<https://www.youtube.com/watch?v=jbFSI-WGWGk>

Склади поради, як доглядати за посадженими рослинами.

19. Переглянь відео-пісеньку про тваринку.

Покликання на відео:<https://www.youtube.com/watch?v=JfgWeM5EZIQ>

- Ви, звичайно, впізнали цю тваринку.

- Яка вона?

- Розкажіть, де вона живе, як виглядає, чим харчується.

•Може вам відомо про неї ще щось дуже цікаве? Запишіть.

20. Переглянь відео « Легенда про мак».

- Яку назву має ця рослина?

- Опишіть його усно. (Запишіть опис квітки).

21. Прочитайте текст і запитання за його змістом. Визнач номер запитання, відповідь на яку міститься у відповідному фрагменті тексту.

По волосинці

Теплого весняного дня бабуся Марія повела свого онука Петрика до лісу. Першокласник Петрик був ледаченьким хлопчиком. Збираючись до лісу, бабуся дала йому нести вузлик з їжею й водою. Петрикові вузлик здавався дуже важким. Бабуся понесла їжу сама, а Петрикові дала тільки пляшку з водою. Прийшовши до лісу, бабуся з внуком сіли відпочити. Вони побачили, як до куща прилетіла маленька пташка. В дзьобику вона принесла волосинку. Петрик підвівся й глянув на кущ. Він побачив велике волосяне гніздо. Пташка швидко літала до гнізда, щоразу приносила по волосинці. Петрик від подиву й хвилювання стояв, широко відкривши очі. — Бабусю, — пошепки запитав він, — невже вона по волосинці носила й збудувала таке велике гніздо? — Так, по волосинці, — відповіла бабуся. — Це працююча пташка. Петрик стояв задуманий. Через хвилинку він сказав: — Бабусю, я нестиму з лісу ваше пальто....

- 1. Якої пори року бабуся Марія повела внука Петрика до лісу?
2. Чому Петрик ніс лише пляшку з водою?
3. Кого побачила бабуся і Петрик коли сіли відпочивати?
4. Що принесла в дзьобі пташка?
5. Що побачив Петрик на кущі?
6. Що здивувало Петрика?
7. Яким словом бабуся охарактеризувала пташку? Підкресли його.
8. Як Петрик відреагував на слова бабусі?
9. Що Петрик пообіцяв зробити, коли вони повернуться з лісу?
- 10.Що зрозумів Петрик під час прогулянки до лісу?

22.Визнач, це текст чи окремі речення? Поясни свою думку.

З кожної гілки на калині звисають важкі червоні грона Сюди прилітають журавлі. Вони відлетіли у вирій. А взимку з'являються поласувати калиною снігурі.

23. Прослухай текст В. Сухомлинського «Соромно перед Соловейком». Чому Ліді стало соромно?

Запишіть свою кінцівку тексту. Скористайтеся планом (Ліда збрала після себе сміття, щоб не залишати його у лісі. На запитання Олі відповіла, що соромно перед соловейком. Коли всі будуть засмічувати ліс, він перестане бути гарним місцем для відпочинку. Його можуть покинути птахи, зів'януть рослини. Ліс – це рідна хатина соловейка та всіх його мешканців. Соромно засмічувати їхню домівку).

Покликання на

текст: <https://www.youtube.com/watch?v=Qest81mRL9o>

24. Прослухай два тексти і порівняй їх. Яка між ними різниця?

Ходить осінь з пензлем. Помахом руки фарбує дерева у кольори своєї пори. Стоїть ліс, немов казка. Затамуєте подих – і ви почуєте голос чарівниці

Ходить чарівна осінь з казковим пензлем. Помахом руки фарбує дерева у різноманітні кольори своєї пори. Стоїть загадковий ліс, немов жива казка. Затамуєте подих – і ви почуєте мелодійний голос чарівниці.

Отже, прикметники, які є в тексті, називають ознаки предметів, дають можливість краще уявити картини осені.

25. Побудуй текст на основі плану, запропонованого на відео презентації. Скористайся словами та словосполученнями для довідки (зазначені на слайді).

План

1. Кого ми бачили у лісі.
2. Якого кольору у білочки шубка?
3. Які голівка, очі, вушка?
4. Які у тваринки лапки і хвіст?
5. Твоє ставлення до білочки.

26. Уважно розглянь серію малюнків. Дай відповіді на питання:

- Хто головні герої казки?
- Куди йшли друзі?
- Яка перешкода була на їх шляху?
- Що трапилось із зайчиком?
- Хто витяг з вуханя?
- Як зайчик подякував за порятунок?

• За малюнками та опорними словами і словосполученнями склади казку

Словник

Зачин: зайчик, їжачок, болото.

Основна частина: палиця, уважно перевіряв, перестрибував з купини на купину, провалився, невдаха, витяг з трясовини.

Кінцівка: потупив очі, подякував за порятунок.

- **Добери заголовк до казки (Засць-невдаха. Паличка – виручалочка. Справжній друг)**

Додаток Ж

Ситуаційні вправи для 3 класу

1. Побудуйте діалог «Піклування про зайчενя»

- Обміняйтеся враженнями про маленького друга.
- Правильно звертайтеся один до одного:

Арино, Аліно.

- Вживайте ввічливі слова.
- Використовуйте слова: *зайчєня, гарнєньке, веселе, кумедне, доглядати, милуватися.*

2. Побудуйте діалог «Хворий Карлсон»

- Обговоріть лікування Карлсона.
- Правильно звертайтеся один до одного:

Малюче, друже, Карлсоне, хлопче.

- Вживайте ввічливі слова.

• Вживайте слова: *ліки, весело, друзі, чай, пігулки, варення, банка, над дахами, термометр.*

3. Складіть діалог «Наталка просить бабусю пришити гудзик»

- Попросіть бабусю надати допомогу.

• Вживайте слова: *бабуся, Наталка, голка, гудзик, нитка, охайно, вузлик, вколоти, витягнути.*

- Правильно звертайтеся один до одного: *бабусю, Наталочко, онучко.*

- Вживайте ввічливі слова.

4. Складіть діалог "Вечір у моїй родині"

- Обговоріть надання допомоги у виконанні домашнього завдання.

• Вживайте слова: *щоденник, віри, допомогти, домашнє завдання, письмово, правило, таблиця множення.*

• Правильно звертайтеся один до одного: *доню, мамо, Оленко, матусю, бабусю, дідусю.*

- Вживайте ввічливі слова.

5. Складіть діалог «Лісовий поштар»

- Познайомте лісових мешканців з поштарем.

• Розгляньте малюнок, вживайте слова: *лісові мешканці, зайці, сорока, Михайло Потаповичу, поштар, сумка, листи, галявина, олень, кабан.*

- Складіть оповідання, вживайте ввічливі слова та привітання.

- Добери заголовок до оповідання.

6. Складіть оповідання "Зробити добру справу"

• Складіть і прочитайте речення в такому порядку, щоб вийшло оповідання.

- Доберіть до нього заголовок.

Хорошу справу зробили діти.

Усі дерева і каток вкрив сніг.

Вони дружно відкидали сніг лопатами.

Був тихий зимовий ранок.

Діти вирішили розчистити каток.

Щаслива дівчора каталася на ковзанах.

7. Складіть і запишіть оповідання на тему "Зима" за власними спостереженнями.

Слова для довідки: *Випав сніг, холодно, світить і не гріє, пухнасті дерева, завірюха.*

8. Складіть текст "Запитуй – відповідаємо"

•Щоб скуштувати корисних ягід калини, потрібно дати відповіді на запитання. Необхідно дібрати заголовки до утвореного тексту.

1. Калина – це кущ чи дерево?

2. Якого кольору квіти у калини?

3. Які плоди у калини?

4. Чим корисна калина?

9. Складіть і запишіть оповідання «Рибалка» за малюнком та поданими словами та за власними спостереженнями. Використовуйте слова: *піднятися на світанку, вудочки, пожива, клює, ловиться, риба, райдуга.*

10. Складіть діалог

•Ситуація: після вистави в ляльковому театрі ви зустрілися з однокласницею, поділитись враженнями від відвіданої вистави в ляльковому театрі.

•Вживайте слова: *зала, артисти, режисер, освітлювач, модельєр – костюмер, головні персонажі (герої) затамувавши подих.*

•Правильно звертайтеся один до одного.

•Вживайте ввічливі слова.

11. Складіть діалог

•Ситуація: мама повернулася з роботи додому, а там безлад, немитий посуд, брудне взуття сина...

•Обговорити з мамою права та обов'язки дитини вдома.

•Вживайте слова: *безлад, настрій, права, обов'язки, сміття, прибрав, посуд, взуття, купити.*

•Правильно звертайтеся один до одного.

•Вживайте ввічливі слова.

•Висловлюйте власні судження: *я вважаю..., на мою думку...*

12. Розгляньте малюнок і прочитайте запитання.

- Чи відвідуєш ти шкільну бібліотеку?

- Хто видає книжки в бібліотеці?

- Яке приміщення шкільної бібліотеки?

- Чи багато книжок у бібліотеці?

- Які книжки ти любиш читати?

•За малюнком і запитаннями склади та запиши оповідання.

•Добери заголовки до оповідання.

13. Складіть діалог ознайомившись з текстом

- Прочитайте текст на відео .

ВІДПОЧИНОК НА ПРИРОДІ

У гарну погоду ми проводимо вихідні за містом на березі річки. У нас є улюблене місце для зупинки — невелика галявина під величезним крилатим дубом. Кожен знаходить собі заняття до душі: хтось ловить рибу, хто грає у волейбол, хтось гуляє лісом. Ми обов'язково розводимо багаття. Приємно сидіти біля багаття і співати пісні під гітару. Повертаємося додому ввечері, набравшись сил і енергії.

•Складіть і розіграйте діалог на тему «Збираємося на прогулянку до річки (в ліс, за місто, в парк)».

14. Складіть продовження діалогу за поданим початком.

- — Оленко, ти вже помила посуд?

— Так.

- — Привіт, ходімо у кіно.

— З радістю. Зачекай, я...

- — Добрий вечір, Тарасик удома?

— Так. Зачекай...

- — Чого ти сумуєш, дівчинко?

— Я загубила...

- — Івасику, ти вже підготував повідомлення про тварин?

— Так. Але...

15. Перебудуйте речення, так, щоб вийшов діалог на тему «Зустріч»

- Привіт!

- Доброго ранку!

- Ти тривалий час хворів. Як твоє здоров'я?

- Радий зустріти тебе.

- Я теж радий тебе бачити!

- Звертайся, якщо потрібна допомога.

- Я вдячний тобі за турботу й увагу.

- Допоможи мені, будь ласка, з математики.

- Завжди радий допомогти тобі.

- Я почуваюся добре.

- Ми ж друзі!

16.Перегляньте відео.про Лікаря. Девід лікар лікує Матвія.

Покликання на відео: https://www.youtube.com/watch?v=EJ_v6EZA_So

- Кого ви бачите?

- Що робить лікар?

- Що потрібно робити, щоб менше хворіти?

- Куди ви звертаєтеся, насамперед, коли почуваєтеся погано?

•За опорними словами та словосполученнями складіть діалог «У шкільному медпункті». Опорні слова: *що сталося, сильний біль, температура, термометр, червоне горло, підвищена температура, викликати лікаря, вдячна за пораду.*

17. Складіть діалог «У лікарні»

• Уяви, що тебе заболів зуб, ти пішов до зубного лікаря. Яка розмова може відбутися між вами?

План діалогу:

1. Привітання.
2. Мета приходу до лікаря.
3. Розмова між тобою і лікарем.
4. Подяка за лікування або пораду.
5. Прощання.

18. Розмова по телефону

• Уяви, що ти телефонуєш своєму другові. Відповіла мама друга. Поміркуй, як ти привітаєшся. Про що запитаєш у неї? З'ясувавши, що друга немає вдома, як завершиш розмову?

• Склади діалог, використовуючи опорні слова. Опорні слова: *добрий день, будь ласка, запитай, перекажи, до побачення.*

19. Спортивна секція

• Уяви, що твій друг займається в спортивній секції і тобі хочеться дізнатися, що це за секція, як вона працює, що треба, щоб записатися до секції.

• Опорні слова: *футбол, теніс, плавання, тиждень, тренер, тренування, заняття.*

• Склади діалог, використовуючи опорні слова.

20. Прослухайте уривок із казки. Разом із сусідом по парті відтворіть діалог між Лисицею і Вовком.

Лисиця позбирала рибу, сіла та й їсть.

Зирк — аж вовк панібрат біжить.

— Здорова була, лисичко-сестричко!

— Здоров!

— А що це ти робиш, лисичко-сестричко?

— Рибу їм.

— Дай же й мені!

— Піди сам собі налови!

— Та як же я наловлю, коли не вмю? Хоч навчи, як її ловити!

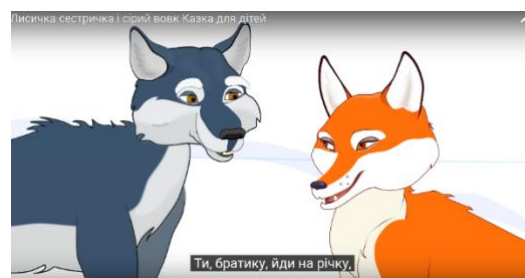
— Піди до ополонки, встроми хвоста у воду і сиди тихенько та й приказуй:

«Ловися, рибко, велика й маленька!» То вона й наловиться.

— Спасибі за науку!

Побіг вовк мерщій на річку та хвіст в ополонку...

Покликання на казку: <https://www.youtube.com/watch?v=LZi9VXViAkg>

21. Складіть діалог.

Ситуація: захворіла Катруся. До неї телефонує друг Петро.

Мета спілкування: дізнатися про стан здоров'я, лікування Катрусі і повідомити про новини в класі.

Мовне завдання:

Розгляньте ілюстрацію. Складіть діалог

Ситуація: захворіла Катруся. До неї телефонує друг Петро.

Мета спілкування: дізнатися про стан здоров'я, лікування Катрусі і повідомити про новини в класі.

Мовне завдання:

1. Вживайте слова: почувачесь, ліки, довіго, читали, відідали, досліджували.
2. Правильно звертайтеся один до одного: Петре, Катруся, подруго, друже.
3. Вживайте ввічливі слова.

1. *Вживайте слова:* почуваєшся, ліки, довго, читали, відвідали, досліджували.

2. *Правильно звертайтеся один до одного:* Петре, Катрусю, подруго, друже.

3. *Вживайте ввічливі слова.*

22. Складіть та розіграйте діалог за сюжетним малюнком

- Горобчику потрібно запросити Синичку на смачний обід.
- Правильно звертайся до співрозмовника: *дорога Синичко, приятелько, Горобчику, Славний хлопчику.*
- Використовуй репліки: *«Пригощайся, не соромся!», «Таких смачних страв і не пробувала»*
- Дотримуйся відповідної інтонації та жестів

